

Opinnäytetyö (AMK)

Kala- ja ympäristötalous

2014

Jaakko Hietala

LAITTOMAN, ILMOITTAMATTOMAN JA SÄÄNTELEMÄTTÖMÄN KALASTUKSEN VALVONTA

– Valvontaketju ja käytännöt Suomessa,
Virossa ja Tanskassa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kala- ja ympäristötalous

Syyskuu 2014 | 88 sivua

Ohjaajat Raisa Kääriä, Jukka Linder

Jaakko Hietala

LAITTOAMAN, ILMOITTAMATTOMAN JA SÄÄNTELEMÄTTÖMÄN KALASTUKSEN VALVONTA – VALVONTAKETJU JA KÄYTÄNNÖT SUOMESSA, VIROSSA JA TANSKASSA

Tämä opinnäytetyön tavoitteena on esitellä Euroopan unionin yhteistä valvontajärjestelmää, millä pyritään poistamaan laittomat merikalastustuotteet yhteisön markkinoilta. Työssä tarkastellaan LIS-valvonnan verkkoa sekä valvontaan sovellettuja toimintatapoja Suomen, Viron ja Tanskan osalta. Fokus on kohdennettu kuitenkin kotimaahan sijoittuviin prosesseihin.

Opinnäytteessä kuvataan laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen valvontaa sivuavia toimintoja eri viranomaisten ja kaupallisten toimijoiden näkökulmasta. Tarkoitus on luoda yleiskatsaus aiheeseen ja kasata infopaketti tästä vähän julkisuutta saaneesta kalastuksenvalvonnan osa-alueesta kuin myös kuvata valvonnan ydintoiminnot yksityiskohtaisesti. Työssä selvitetään, mitä LIS-valvonta on, miksi sitä tarvitaan ja kuinka se toimii käytännössä.

Laittoman kalastuksen kaupan valvonta toteutuu kaikissa kolmessa tarkastellussa valtiossa hyvin suhteutettuna nykyisiin tarpeisiin. Kuten kaikista hallinnollisista rakenteista, myös LIS-valvonnan organisoinnista löytyy kuitenkin paranneltavaa ja työssä esitetäänkin muutama mahdollinen vaihtoehto järjestelmän reformointiin kansallisella tasolla.

ASIASANAT:

kalatalouspolitiikka, merikalastus, laitton kalastus, kalastuksenvalvonta, kauppapolitiikka, vertailu

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Fisheries and Environmental Care

September 2014 | 88 pages

Instructors Raisa Kääriä, Jukka Linder

Jaakko Hietala

CONTROL OF ILLEGAL, UNREPORTED AND UNREGULATED FISHING – CONTROL CHAIN AND PROCEDURES IN FINLAND, ESTONIA AND DENMARK

This Bachelor's thesis provides an overview of the EU control structure of illegal fishing striving to eliminate the marine fishery products deriving from illicit fishing activities. In accordance with the IUU regulations by the European Union such products are not to enter the Community's market area and are hence to be excluded.

The thesis discusses the relevant functions of the control of illegal, unreported and unregulated fishing as well as the applied procedures in Finland, Estonia and Denmark. The subject is approached from the viewpoint of different authorities and operators in order to achieve a holistic overview of the matter. The aim is not only to compile a general info package and raise awareness of the IUU control system which is yet expecting publicity but to describe the core functions in detail. As one studies this thesis he/she should begin to comprehend the meaning and purpose of the IUU control and the way it is applied in practice in the three specific European Union member states.

Despite the fact that the application of the IUU control is sufficient and functional under current conditions in every state viewed, there is not a structure that could not be improved in a way or another. A number of proposals are presented for the reformation of the IUU control system on a national level.

KEYWORDS:

fisheries policy, marine fisheries, illegal fishing, fisheries control, commercial policy, comparison

SISÄLTÖ

KÄYTETYT SANAT JA LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	8
2 EUROOPAN UNIONIN YHTEINEN KALATALOUSPOLITIikka	10
2.1 EU:n yhteisen kalatalouspolitiikan uudistus	11
2.2 Kalastuksenvalvonta	13
2.3 LIS-asetukset	14
3 LIS-VALVONTA	16
3.1 Määritelmä	16
3.2 Valvonnan idea ja tavoitteet	17
3.3 Valvontaverkon toimintaperiaate	19
3.4 Saalistodistusjärjestelmä	20
3.4.1 Saalistodistusten tarkastusjärjestelmä	21
4 TOIMIJA T JA VIRANOMAISET	25
4.1 Toimijat	25
4.1.1 Kalastajat	25
4.1.2 Viejät	26
4.1.2.1 Norway Prawns AS	26
4.1.2.2 Thai Union Company Ltd	28
4.1.3 Maahantuojat ja huolitsijat	30
4.1.3.1 Tuko Logistics Osk	30
4.1.3.2 Inex Partners Oy	32
4.2 Viranomaiset Suomessa	36
4.2.1 Maa- ja Metsätalousministeriö	36
4.2.2 Uudenmaan elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristökeskus	39
4.2.3 Tulli	40
4.2.3.1 Sähköinen palvelukeskus	41
4.2.3.2 Vuosaaren meritulli	44
4.2.4 Elintarviketurvallisuusvirasto	46
4.2.4.1 Eläinlääkinnällinen rajatarkastusasema	46
4.3 Viranomaiset Virossa	49
4.3.1 Ministry of Agriculture	49
4.3.2 Tax and Customs Board	52
4.3.3 Environmental Inspectorate	54
4.4 Viranomaiset Tanskassa	55
4.4.1 Danish Veterinary and Food Administration	55
4.4.2 Agrifish	58
5 MUUT SIDOSRYHMÄT	60
5.1 Päivittäistavarakauppa ry	60
5.2 WWF Suomi	62
6 MENETTELYTAPOJEN VERTAILU	65
6.1 Kaavio Suomen toimintamallista	65

6.2 Kaavio Viron toimintamallista	66
6.3 Kaavio Tanskan toimintamallista	68
6.4 Menettelytapojen vertailu	69
7 LOPPUPÄÄTELMÄT	71
7.1 Johtopäätökset	71
KIITOKSET	73
LÄHTEET	74

LIITTEET

- Liite 1. Euroopan kartta ja EU:n jäsenvaltiot 2014
- Liite 2. Suomenkielinen EU-saalistodistuslomake
- Liite 3. Luettelo LIS-valvonnan piiriin kuulumattomista tuotteista
- Liite 4. Luettelo alueellisista kalastuksenhoitojärjestöistä
- Liite 5. Luettelo Suomeen maahantuoduista kala- ja äyriäislajeista

KÄYTETYT SANAT JA LYHENTEET

AEO/APEO	Authorised/Approved Economic Operator Tullin hyväksymä taloudellinen toimija
Annex IV	Saalistodistukseen liitettävä jalostustodistus
BIP	Border Inspection Post Eläinlääkinnällinen rajatarkastusasema
CC	Catch Certificate, Saalistodistus
CVED	Common Veterinary Entry Document Eläinlääkinnällinen tuloasiakirja
DG Mare	Euroopan komission meri- ja kalastusasioiden pääosasto
DVFA	Danish Veterinary and Food Administration Tanskan eläinlääkintä- ja ravintohallinto
EDI	Electronic Data Interchange Organisaatioiden välinen tiedonsiirtojärjestelmä
EEZ	Exclusive Economic Zone Valtion yksinomainen talousvyöhyke
EFCA	European Fisheries Control Agency Euroopan unionin kalastuksenvalvontavirasto
EI	Environmental Inspectorate, Viron ympäristövalvontavirasto
EMKT	Euroopan meri- ja kalatalousrahasto
ELY	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristövirasto
ETA	Euroopan talousalue
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations Yhdistyneiden kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestö
Feeder	Syöttöliikennealus
IUU	Illegal, Unreported and Unregulated Laiton, ilmoittamaton ja sääntelemätön
Kolmas maa	Euroopan unioniin kuulumaton valtio

Lippuvaltio	Valtio, jonka lipun alla (kalastus)alus purjehtii
LIS	Laiton, ilmoittamaton ja sääntelemätön
MMM	Maa-, ja metsätalousministeriö
NPE	National Point of Entry, hyväksytty rajanylityspaikka
PTY	Päivittäistavarakauppa ry
RFMO	Regional Fisheries Management Organization Alueellinen kalastuksenhoitojärjestö
SLO	Single Liaison Office, yhteysviranomainen
SMS	Specimen Management System Hallintajärjestelmä dokumenttien oikeellisuuden varmentamiseksi
SPAKE	Tullin sähköinen palvelukeskus
TRACES	Trade Control and Expert System Elävien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden valvontajärjestelmä
VMS	Vessel Monitoring System Kalastusalusten seurantajärjestelmä
Yhteisö	Euroopan unioni

1 JOHDANTO

Euroopan unioni on 28 jäsenvaltion ja yli 500 miljoonan asukkaan muodostama taloudellinen ja poliittinen liitto (Eurooppatiedotus 2014). Se on samalla myös maailman suurin kalastustuotteiden markkina-alue, ja näin ollen se on osaltaan vastuussa taloudellisesti merkittävien kalalajien kantojen kestävydestä. EU:lla onkin ensiluokkaisen tärkeä rooli merikalastuksen saattamisessa kestäväälle pohjalle nykyisen, biodiversiteetille haitallisen ylikalastuksen trendistä. Sen on toimittava eturintamassa kansainvälisten kalastuskiintiöiden kestävä kehityksen mukaisessa hallinnoimisessa ja vedettävä selkeitä, ympäristöystävällisiä linjauksia hyvänä esimerkkinä muille valtioille ja koalitoille.

Yhtenä työkaluna parempaan ja kalaisampaan huomiseen EU on laatinut jäsenilleen yhteisen kalatalouspolitiikan; kattavan läpileikkauksen yhteisön kalatalouden elvytys- ja tehostamistoimenpiteistä. Tämän kalatalouspolitiikan perustaksi on rakennettu laaja ja monipuolinen lainsäädännön verkko, jossa fokus on kohdennettu muun muassa kalastuksenvalvonnan yhdenmukaistamiseen valvontaketjun luotettavuuden ja toimintamallien toistettavuuden takaamiseksi.

Tammikuussa 2010 sisällytettiin kalastuksenvalvontaan uusi aspekti: laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen valvonta, nk. LIS-valvonta (J. Daudu 2014). Laittomasti harjoitetun kalastuksen ja siitä saatavien tuotteiden haittapuolia ei voida arvioida yksinomaan taloudellisin menetyksin, mitkä nekin tosin ovat merkittäviä. Laittomaan kalastukseen sisältyvät ongelmat ovat luonteeltaan myös sosio-ekonomisia, terveydellisiä sekä biologisia. LIS-valvonnan verkko yhdistää useat eri viranomaiset ja kaupalliset toimijat ympäri maailman taistoon laitonta kalastusta vastaan. Tämän moniulotteisen järjestelmän tavoite on taata elinvoimaiset kalakannat, kestävä kehityksen mukaiset meriekosysteemit ja puhtaat, vastuullisesti tuotetut elintarvikkeet, jotta eurooppalaiset voivat huoletta nauttia laadukkaista, ekologisista kalastustuotteista.

Tässä opinnäytetyössä perehdytään EU:n yhteiseen lainsäädäntöön perustuvan laittoman kalastuksen valvonnan eri faaseihin. Pääpaino työssä on LIS-

seurannan eri toimijoiden toimintatapojen ja vastualueiden kartoittamisessa, missä keskitytään erityisesti Suomen, Viron ja Tanskan toimintoihin ja vertailaan näitä käytäntöjä keskenään. Tärkeänä materiaalinhankintamenetelmänä on käytetty henkilöhaastatteluja. Haastatellut ammattilaiset työskentelevät LIS-valvonnan kannalta merkittävissä asemissa eri yritysorganisaatioissa ja ovat vastanneet kysymyksiin oman toimenkuvansa ja vakiintuneiden käytäntöjen pohjalta. Heidän näkemyksensä eivät siis välttämättä vastaa yrityksen virallista kantaa laittoman kalastuksen valvontaan.

Hankeistettu opinnäytetyöni on tehty yhteistyössä Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousryhmän kanssa, ja se on aihepiiriltään sekä voimakkaan kalataloudellinen että selkeän kauppapoliittinen.

2 EUROOPAN UNIONIN YHTEINEN KALATALOUSPOLITIikka

Kalastus ilmiönä, elinkeinona ja talouden osa-alueena on oleellinen osa yhteiskuntaa ja politiikantekoa. Sen merkitys korostuu erityisesti rannikkoalueilla, missä kalatalous on perinteisesti ollut huomattava työllistäjä. Nopeasti muuttuvassa maailmassa myös kalatalouden on pitänyt sopeutua yhteiskunnallisiin muutoksiin, ja tätä muutosvalmiutta parantamaan rakennettiin poliittinen ja hallinnollinen struktuuri; Euroopan unionin yhteinen kalatalouspolitiikka.

YKP sai alkunsa 1970-luvulla, minkä jälkeen se on kokenut useita uudistuksia. Se luotiin alun perin säätelemään EU-maiden ylimitoitettua kalastuslaivastoa, ja sen intresseissä painottuu vahvasti eurooppalaisten kalakantojen suojeleminen. Tasapuolisen kilpailuasetelman muodostamiseksi unionin kalastuspolitiikassa myönnetään kaikkien jäsenmaiden kalastuslaivastoille yhtäläiset oikeudet harjoittaa kalastustoimintaa yhteisön vesialueilla. (Euroopan komissio 2014.)

Yhteisen kalatalouspolitiikan ydintavoite on varmistaa EU:n alueella harjoitettavan kalastuksen ja vesiviljelyn toimintatapojen kestävyys niin ympäristön, talouden kuin yhteiskunnan näkökulmasta. Samalla halutaan tarjota EU-kansalaisille turvallista ja terveellistä ravintoa. Rakenteellisilla uudistuksilla tähdätään kalastajien elintason ja työolojen turvaamiseen sekä koko kalastuselinkeinoon dynaamisuuden säilyttämiseen ja kansainvälisen kilpailukykyyn kasvattamiseen.

YKP on jaettavissa seuraaviin osa-alueisiin:

- Kalastuksenhoito
- Kansainvälinen politiikka
- Markkina- ja kauppapolitiikka
- Poliitiikan rahoitus

Yhteistä kalatalouspolitiikkaa uudistettiin rankalla kädellä vuonna 2002, ja sitä uudistettiin jälleen 2010-luvulla, jotta edellä mainitut tärkeät tavoitteet kyettäisiin

saavuttamaan. Tuorein kalastuspolitiikkaa koskeva lakiuudistus astui voimaan alkuvuodesta 2014. (Euroopan komissio 2014.)

2.1 EU:n yhteisen kalatalouspolitiikan uudistus

Yhteisestä kalastuspolitiikasta huolimatta eurooppalaista kalastusta on leimannut liian suuren kalastuslaivaston harjoittama liikakalastus ja kalansaaliiden väheneminen. Pulmallisia ovat lisäksi avokätiset rahalliset avustukset sekä heikko sietokyky maailmantalouden heilahteluihin. Jotta näihin ongelmiin löytyisi järkeviä ratkaisuja, katsoi Euroopan komissio välttämättömäksi uudistaa vuoden 2002 kalatalouspolitiikkaansa perusteellisesti. Kokonaisvaltainen, neuvoston ja komission hyväksymä YKP:n reformointi valmistui joulukuussa 2013, ja sen täytäntöönpano alkoi tammikuussa 2014. (Euroopan komissio 2009: Vihreä Kirja. Yhteisen kalastuspolitiikan uudistus, 4.)

Vuoden 2002 YKP:n merkittävimmiksi puutteiksi paljastui komission tarkemmassa syynissä pääasiallisesti seuraavat rakenteelliset epäkohdat, joihin uudistuksessa pureuduttiin:

- Kalastuslaivaston ylikapasiteetti
- Epätarkat poliittiset tavoitteet
- Lyhytnäköisyys päätöksenteossa
- YKP:n täytäntöönpanon Bryssel-keskeisyys
- Riittämätön poliittinen tahto

Yhteisen kalastuspolitiikan uudistamisella pyrittiin perinpohjaisiin muutoksiin, ja tällä kertaa kalastusta ilmiönä tarkasteltiin holistisella tasolla (Euroopan komissio, 2009: Vihreä Kirja. Yhteisen kalastuspolitiikan uudistus, 8). Hajanaiset ja osittaiset muutokset politiikkaan eivät tuottaneet toivottua tulosta, ja vaikka ongelmakohdat pystyttiin osoittamaan, haluttiin uudistetusta YKP:stä entistä laajempi ja tarkempi kokonaisuus. Havaittujen puutteiden korjaamisen lisäksi kalastuspolitiikkaan sisällytettiin uusia aspekteja kilpailukykyisen eurooppalaisen elinkeinokalatalouden vahvistamiseksi. Nämä uudet teemat ovat

- Monivuotinen ekosysteemipohjainen hoitomalli
- Tieteellisen tutkimuksen tehostaminen
- Saaliiden poisheittämisskielto
- Hajautettu kalastushallinto
- Siirrettävien kalastusoikeuksien järjestelmä
- Pienimuotoisen kalastuksen tukeminen
- Kuluttajatiedotuksen parantaminen
- Nykyaikaistettu rahoitusväline EMKR
- Kansainvälinen vastuu

(Euroopan komissio 2009: YKP uudistus. Parempi tulevaisuus kalavaroille ja kalastajille.)

Keskeisin työkalu uudistusten toteuttamisessa on Euroopan meri- ja kalatalousrahasto EMKT, jonka avulla tuetaan kalakantojen elvyttämistä, vähennetään kalastuksen vaikutuksia meriympäristöön ja poistetaan asteittain kalavaroja haaskaavat toimintatavat, kuten poisheittäminen. Tukea ohjataan myös pienimuotoiselle kalastukselle, nuorille kalastajille ja paikalliselle kalastukselle. Rahaston avulla halutaan edistää innovointia ja auttaa paikallisyhteisöjä monipuolistamaan taloussektoriaan sekä tukea hankkeita, joilla luodaan uusia työpaikkoja ja parannetaan yleistä elämänlaatua Euroopan rannikkoalueilla. EMKT on tärkeä rahoittaja myös kalastuksenvalvonnan ja siinä hyödynnettävien välineitten yhdenmukaistamisessa. (Euroopan komissio 2014.)

Osana kansainvälisen vastuun ja niin kutsutun ulkoisen ulottuvuuden strategiaa EU jatkaa kestävä kalastuksen ja merellisten luonnonvarojen vastuullisten hallintomenetelmien kehittämistä. Se pyrkii hankkimaan luotettavia liittolaisia, joiden kanssa luodaan kannattavia kalastuskumppanuussopimuksia ja toteutetaan hankkeita mm. kalastuksenvalvonnan tehostamiseksi sekä laittoman kalastuksen ehkäisemiseksi. (Euroopan komissio 2009: YKP uudistus. Parempi tulevaisuus kalavaroille ja kalastajille.)

2.2 Kalastuksenvalvonta

Yhteinen kalatalouspolitiikka pitää sisällään kalastuksenvalvontajärjestelmän ja sen edellyttämän lainsäädännön yhteisten sääntöjen noudattamisen varmistamiseksi. Nykyinen valvontajärjestelmä vihittiin käyttöön tammikuussa 2010, kun neuvoston valvonta-asetus (EY) N:o 1224/2009 astui voimaan.

Tässä kontekstissa kalastuksenvalvonnalla ei tarkoiteta ainoastaan merellä tapahtuvaa kalastustoiminnan seurantaan, vaan valvontaa koko tuotantoketjun jokaisessa vaiheessa pyyntiin lähdöstä vähittäiskauppaan. Vaikka tarkastuksia merellä suoritaankin vielä nykyisin, on pääpaino seurannassa siirtynyt satamiin, kuljetuksiin, kalanjalostuslaitoksiin sekä kaupankäyntiin. Valvontajärjestelmää sovelletaan niin kaikkeen yhteisön vesillä harjoitettuun kalastukseen kuin kaikkeen EU:n kalastusalusten tai jäsenmaiden kansalaisten harjoittamaan kalastustoimintaan missä tahansa. (Euroopan komissio 2014.)

Valvonta kulminoituu teknisiin sovelluksiin. Käytössä on erilaisia sähköisiä tallennusjärjestelmiä, kuten sähköinen raportointijärjestelmä ERS, automaattinen tunnistusjärjestelmä AIS ja satelliittiseurantaan hyödyntävä kalastusalusten seurantajärjestelmä VMS. Moderneilla tiedonkeruutekniikoilla, myynti-ilmoituksilla ja VMS:llä saadaan täsmällisempää dataa sekä saalismääristä että niiden alkupe-
räästä ja lopputuotteista. Nykyaikainen tekniikka ja kaluston modernisointi ei kuitenkaan ole ilmaista ja investoinnit valvontatekniikkaan ovatkin maksaneet EU:lle viimeisen neljän (4) vuoden aikana yli 185 miljoonaa euroa. Vuodelle 2015 unioni kaavailee myöntävänsä noin 150 miljoonaa euroa kalastuksenvalvonnan tehostukseen. (Euroopan komissio 2013: Kalastus ja vesiviljely Euroopassa 63/2014.)

EU:n kalastuksenvalvontaa koordinoi Espanjan Vigossa sijaitseva kalastuksenvalvontavirasto EFCA. EFCA ohjaa, kouluttaa ja neuvoo jäsenmaita kalastuksenvalvontaan liittyvissä asioissa. Viraston vastuulla on varmistaa, että jäsenmaiden toimivaltaiset viranomaiset pelaavat yhteisten pelisääntöjen mukaisesti valtioon ja merialueeseen katsomatta. (EFCA 2014.)

Unionin kalastuksenvalvontajärjestelmän tärkeimmät tavoitteet ovat

- Kontrolloida pyyntimääriä ja kalastuskiintiöitä
- Kerätä tietoa kalastusmahdollisuuksien hallintaan
- Vähentää valvontakustannuksia
- Selventää jäsenmaiden ja Komission vastuualueita valvonnassa
- Varmistaa sääntöjen tasapuolinen ja yhdenmukainen noudattaminen
- Varmistaa merikalastustuotteiden jäljitettävyys kautta koko tuotantoketjun
- Torjua laitonta kalastusta

(Euroopan komissio, 2014).

Tärkeän osa-alueen ja oman yksikkönsä kalastuksenvalvonnasta muodostaa kalastustuotteiden kaupankäyntiin pureutuva laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen valvonta. LIS-asetukset on sisällytetty sellaisinaan kalastuksenvalvonnan alaisuuteen.

2.3 LIS-asetukset

Koko LIS-valvonnan kentän juridisena perustana on kaksi EU:n lainsäädännön asetusta: Euroopan neuvoston asetus (EY) N:o 1005/2008 sekä sitä seurannut Euroopan komission täytäntöönpanoasetus (EY) N:o 1010/2009, jossa kuvataan tarkemmin asetuksen 1005/2008 soveltamista koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä.

Unionin meri- ja kalatalousosaston IUU Policy Officer Julien Daudun mukaan nämä asetukset juontavat juurensa 90-luvun loppuun, jolloin EU otti kantaa alueellisten kalastuksenhoitojärjestöjen oikeuksien vahvistamiseen. Kannanoton myötä unioni alkoi hahmotella yhteisiä ylikansallisia pelisääntöjä ja valvonnassa käytettäviä työkaluja laitonta kalastusta vastaan.

Seuraava askel kohti LIS-asetusten laadintaa otettiin vuonna 2002, kun unionin yhteistä kalatalouspolitiikkaa uudistettiin. Uudistuksen jälkimainingeissa esitel-

tiin yhteisön toimintasuunnitelma laittomien merikalastustuotteiden hävittämiseksi unionin talousalueelta. EU:n oma toimintaperiaate pohjautuu Yhdistyneiden kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:n kansainväliseen toimintasuunnitelmaan vuodelta 2001, mikä tähtää laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen estämiseen, vastustamiseen ja poistamiseen kansainvälisiltä markkinoilta.

EU:n toimintasuunnitelmassa luotiin katsaus mm. yhteisön sisäisiin säädöksiin, jotka haluttiin samaan linjaan yleisten markkinaorganisaatioiden säännösten kanssa koskien kansainvälisten sopimusten ja kalakantojen kestävän hoidon vastaisten kalastustuotteiden kaupan kieltä. Erityistä huomiota sai maahantuonti yhteisön alueelle, sillä maahantuonti on nouseva trendi ja nykyisin karkeasti 65 % unionissa kulutetusta kalasta tuodaan sinne muualta (Euroopan komissio 2013: Kalastus ja vesiviljely Euroopassa 63/2014). Tämä linjaus johdatteli EU:n asiantuntijatyöryhmän valmistelemaan edellä mainittuja LIS-asetuksia.

Vuonna 2007 Komissio jätti ensimmäisen lakiehdotuksensa neuvostolle. Ehdotukseen suhtauduttiin kuitenkin varsin skeptisesti niin jäsenmaissa kuin muissa sidosryhmissäkin. Pienten korjausten jälkeen asetus 1005/2008 hyväksyttiin virallisesti syyskuun 29. päivänä vuonna 2008 ja täytäntöönpanoasetus 1010/2009 vuotta myöhemmin, tarkalleen ottaen 22.10. Asetusten hyväksyntään vaikuttivat julkinen puoltava mielipide ja yhdenmukaisuus kansainvälisen lainsäädännön kanssa. Asetukset olivat myös erittäin innovatiivisia ja tukivat unionin kestävän kehityksen mukaisen kalastuksen toimintamallia.

Molemmat LIS-asetukset astuivat voimaan tammikuun ensimmäisenä päivänä 2010. Yhdessä ne muodostavat globaalilla tasolla mitattuna kaikkein kehittyneimmän ja kattavimman juridisen struktuurin LIS-valvontaan. Siksi sillä onkin saatu aikaan konkreettisia ja positiivisia tuloksia laittoman kalastuksen vastaisessa taistelussa sekä EU:n omilla että kansainvälisillä merialueilla. Alkuvuoteen 2014 mennessä on tutkittu yli 200 epäiltyä LIS-tapausta ja ainakin 100 kalaläheyyden maahantuonti on evätty laillisin perustein. (J. Daudu, henkilökohtainen tiedonanto 12.06.2014.)

3 LIS-VALVONTA

3.1 Määritelmät

Mitä käsitteellä LIS-valvonta oikeastaan tarkoitetaan? Sanayhdistelmän ymmärtämiseksi se on pilkottava pienempiin osiin ja määriteltävä osat omina yksikköinä. Seuraavat määritelmät laittomalle, ilmoittamattomalle ja sääntelemättömälle kalastukselle ovat peräisin neuvoston asetuksesta (EY) N:o 1005/2008, joka annettiin 29.9.2008:

Laittomalla kalastuksella tarkoitetaan kalastustoimia,

- ”joita kansalliset tai vieraan vallan kalastusalukset harjoittavat jonkin valtion lainkäyttövaltaan kuuluvilla merivesillä ilman tuon valtion lupaa tai sen lakien ja asetusten vastaisesti”
- ”joita harjoittavat kalastusalukset, jotka purjehtivat asianomaisen alueellisen kalastuksenhoitojärjestön sopimuspuolina olevien valtioiden lipun alla, mutta jotka toimivat tuon järjestön hyväksymien sellaisten säilyttämis- ja hoitotoimenpiteiden vastaisesti, joihin nuo valtiot ovat sitoutuneet tai sovellettavan kansainvälisen oikeuden vastaisesti”
- ”joita harjoittavat kalastusalukset rikkoen kansallisia lakeja tai kansainvälisiä velvoitteita, myös niitä, joihin asianomaisen alueellisen kalastuksenhoitojärjestön kanssa yhteistyössä toimivat valtiot ovat sitoutuneet.”

Ilmoittamattomalla kalastuksella tarkoitetaan kalastustoimia,

- ”joita ei ole ilmoitettu tai joista on tehty väärä ilmoitus asianomaiselle kansalliselle viranomaiselle kansallisten lakien ja asetusten vastaisesti”
- ”joita on harjoitettu asianomaisen alueellisen kalastuksenhoitojärjestön toimivaltaan kuuluvalla alueella ja joita ei ole ilmoitettu tai joista on tehty väärä ilmoitus tuon järjestön raportointimenettelyjen vastaisesti.”

Sääntelemättömällä kalastuksella tarkoitetaan kalastustoimia,

- ”joita harjoittavat asianomaisen alueellisen kalastuksenhoitojärjestön soveltamisalaan kuuluvalla alueella kansallisuudettomat kalastusalukset tai kalastusalukset, joiden lippuvaltio ei ole tuon järjestön osapuoli tai joku muu kalastusyhteisö tavalla, joka ei ole tuon järjestön säilyttämis- ja hoitotoimenpiteiden mukainen tai joka on niiden vastainen”
- ”joita kalastusalukset harjoittavat sellaisilla alueilla tai jotka kohdistuvat sellaisiin kalakantoihin, joihin ei sovelleta säilyttämis- tai hoitotoimenpiteitä, tavalla, joka ei ole meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä koskevien, kansainvälisen oikeuden mukaisesti valtiolle kuuluvien velvollisuuksien mukainen.”

Valvonnalla puolestaan ymmärretään neuvoston asetuksen (EY) N:o 1224/2009 mukaan seuranta ja tarkkailua, millä tarkoitetaan tarkastusalusten havaintoihin ja teknisiin havaitsemis- ja tunnistamismenetelmiin perustuvaa kalastustoiminnan valvontaa.

3.2 Valvonnan idea ja tavoitteet

Vuonna 2007 arvioitiin, että Euroopan unionin alueella kaupattavien, laittomasti saalistettujen merikalastustuotteiden rahallinen arvo ylittää 1,1 miljardia euroa. Vaikka merellisten biosysteemien ja erityisesti taloudellisesti merkittävien kalakantojen hälyttävästi heikentynyt tila olikin huolestuttanut jo pitkään, niin viimeistään nämä virallisilta markkinoilta kadonneet miljardi euroa herättivät poliittiset päättäjät toimimaan. FAO:n laittoman kalastuksen vastaisen manifestin ”Stopping IUU fishing” mukaisesti päätettiin EU:llekin luoda yhtenäinen LIS-valvontaskeema, mikä esiteltiin loppuvuodesta 2008. Uusien lakiasetusten täytäntöönpanon mahdollistamiseksi jäsenmaille ja valvontaa suorittaville instansseille annettiin päälle vuosi aikaa organisoida omat funktionsa toimintakuntoon, sillä asetus oli astuva voimaan 1.1.2010. Rakenteiden luomiseen ja kehittämiseen unioni myönsi taloudellista tukea rahoitusvälineenään Euroopan kalatalo-

usrahasto EKTR, sittemmin EMKT. (J. Daudu, henkilökohtainen tiedonanto 12.06.2014.)

LIS-valvonnan ydin pureutuu laittoman kalastuksen ehkäisemiseen, estämiseen ja poistamiseen yhteisön markkinoilta. Järjestelmää sovelletaan tuontiin unionin alueelle ja vientiin EU:sta muualle maailmaan. Tärkein työkalu järjestelmän pitävyyden seurannassa on saalistodistus (CC), mikä seuraa kalastustuotetta aina pyydyksestä kalatiskaalle asti. Erikseen lueteltuja poikkeuksia (katso liite 3) lukuun ottamatta saalistodistus on löydyttävä kaikilta merikalastustuotteilta, jotka tuodaan yhteisöön ja viedään tai jälleenviedään yhteisöstä kuljetusvälineeseen katsomatta. Valvonta on täten validia niin maalla, merellä kuin ilmassakin. (EFCA 2010: The IUU Catch Certification Scheme.)

Seurannalla pyritään kontrolloimaan kalastuskiintiöitä, jotka puolestaan on luotu ylikalastuksen hillitsemiseksi. Tämän struktuurin taustalla on visio elyvistä, elinvoimaisista ja kestävästä kalakannoista. Visio aiotaan saavuttaa noudattamalla kansainvälisiä, tieteellisin tutkimuksin perusteltuja kalalajien hoito- ja säilyttämistoimenpiteitä ja –sopimuksia sekä järkeistämällä kalastuspainetta. Jos kalakannat saavuttavat kestävästä enimmäistuoton tason, pääsevät kalastajat korjaamaan kasvaneiden kalapopulaatioiden hedelmät, jolloin kalastajien toimentulo on turvattu ja ansiokäyrät kääntyvät nousuun. Tämä puolestaan kiillottaa kalastuksen kuvaa elinkeinona ja houkuttelee alalle uutta työvoimaa. Stabiili toimentulo ja kirkastuvat työllisyysnäkökymät heijastuvat automaattisesti myös valtiotasolle, sillä kannattamattoman kalastuksen ja työttömien ihmisten taloudellinen tukeminen rasittaa budjettia. Ostovoiman kasvu on suoraan verrannollinen kulutukseen, minkä piristyminen edistää koko kansantaloutta. (Euroopan komissio 2009: Vihreä Kirja. Yhteisen kalastuspolitiikan uudistus, 3.)

Luonnollisesti kalastajien aseman kohentumisesta hyötyvät myös markkinat. Kun kalastajat eivät joudu taistelemaan olemassaolostaan ja leivästään, on kaupoissa enemmän vastuullisesti tuotettuja kaloja ja äyriäisiä tarjottavana. Ympäristötietoisuuden ja ympäristön arvostuksen lisääntyessä kuluttajat osaa- vat yhä enenevässä määrin vaatia ekologisia raaka-aineita, ja tähän kysyntään markkinat puolestaan ovat valmiita vastaamaan. Tärkeä osa-alue kalastustuot-

teiden kaupassa on tuotteen jäljitettävyys, ja saalistodistusjärjestelmällä pyritäänkin lisäämään koko tuotanto- ja markkinointiketjun läpinäkyvyyttä (Euroopan komissio 2009: LIS-Käsikirja, 6). Tavoitteena on rakentaa globaali järjestelmä, mikä tarjoaa avointa tietoa elintarvikkeista niin kuluttajille kuin viranomaisillekin aina mereltä virastoihin ja ruokapöytiin. Ihmisten valveutuneisuuden kasvun ja ympäristöä kunnioittavien hyödykkeiden helpottuvan saannin myötä markkinoilta poistuvat vähitellen hämäräperäiset, LIS-valvonnan periaatteiden vastaiset tuotteet. Jäljelle jäävät lailliset, ilmoitetut ja säännellyt merikalastus-saaliit.

3.3 Valvontaverkon toimintaperiaate

Valvonnan punainen lanka on saalistodistuslomake, jota täytetään kohta kohdalta tuotteen edetessä määränpäähänsä. Todistuksessa (katso liite 2) on omat kohtansa sekä operoijille että viranomaisille, ja LIS-täytäntöönpanoasetukseen on listattu ohjeet CC:n oikeaoppisesta täyttämisestä. Kalastuserän mukaan liitetään saalistodistuksen ohella muita laillisuutta tukevia dokumentteja pitkin logistista ketjua. Muut asiakirjat voivat liittyä esimerkiksi prosessointiin, elintarviketurvallisuuteen ja kuljetustietoihin.

Vertaamalla saalistodistusta eri rekistereihin kirjattuihin tietoihin voidaan varmentaa kala- ja äyriäistuotteiden oikeellisuus. Menetelmää kutsutaan ristiintarkastamiseksi, ja sillä pyritään paikallistamaan epäilyttävät ja väärennetyt tiedot sekä inhimilliset virheet todistusten täytössä (EFCA 2010: Verification of Catch Certificates). Virheiden korjaamiseen tarjotaan toki mahdollisuutta, jotta tuotteet voitaisiin laskea markkinoille. Koska asiakirjoja ja rekistereitä on paljon, tarkastaa jokainen toimija ja viranomaistaho niistä vain ne, jotka itseään koskevat. Hyväksynnän jälkeen dokumentit jatkavat matkaansa seuraaville organisaatioille täytettäviksi ja tarkastettaviksi. Viranomaistahoja voivat olla esimerkiksi

- Kalatalousviranomainen
- Satamaviranomainen
- Terveys- ja turvallisuusviranomainen

- Tulliviranomainen

(EFCA 2010: Cooperation among National Authorities.)

Järjestelmä toimii samalla periaatteella niin tuontia EU:hun kuin vientiä unionin alueelta tarkasteltaessa. Merkittävää kuitenkin on, että vain murto-osa kolmansiista maista vaatii saalistodistuksen kaikille EU:sta saapuville kalastuserille. Kesäkuuhun 2014 mennessä CC:n vaativia maita on kahdeksan (8), ja ne ovat Islanti, Kuwait, Madagaskar, Norja, Norsunluurannikko, Thaimaa, Tunisia ja Ukraina (Euroopan komissio 2014).

3.4 Saalistodistusjärjestelmä

Euroopan unionin kalatalousasiantuntijoiden kehittämän saalistodistusjärjestelmän taustalta löytyvät neuvoston ja komission asetukset 1005/2008 sekä 1010/2009, joita on sittemmin täsmennetty vielä asetuksilla 86/2010 ja 202/2011. Täsmennyksillä on selvennetty järjestelmään kuuluvien ja siihen kuulumattomien kalatuotteiden rajanjakoa.

Saalistodistusjärjestelmän perimmäinen tehtävä on osoittaa kalastetut merikalastustuotteet laillisesti pyydetyiksi. Saalistodistus toimii virallisena ja välttämättömänä tullausasiakirjana kansainvälisessä kaupankäynnissä, ja asianmukaisesti varmennetulla todistuksella EU:n maahantuoja yhdessä kolmannen maan viejän kanssa vakuuttaa, että kala- ja äyriäistuotteet on kalastettu pyyntialueella voimassaolevia kalastussäädöksiä kunnioittaen. Jos kalastustuotetta ollaan viemässä ulos unionin alueelta, on tullausdokumentteihin liitettävä toimivaltaisen viranomaisen varmentama CC, mikäli tuote aiotaan tuoda takaisin yhteisöön sellaisenaan tai jalostettuna. (Euroopan komissio 2009: LIS-Käsikirja, 8.) Aiemmin mainitut kahdeksan unioniin kuulumatonta valtiota vaativat kuitenkin saalistodistuksen, vaikka kalaa tai kalajalostetta ei tuotaisikaan takaisin EU:hun.

Saalistodistuslomake voidaan täyttää millä tahansa EU-kielellä (EFCA 2010: The IUU Catch Certification Scheme), yleensä suositaan englantia. Lomakepohja löytyy LIS-asetusten liitteestä 2 (Annex II), ja se on jaettu eri osioihin, jot-

ka on numeroitu yhdestä kahteentoista (1-12). Tummennetut kohdat on varattu viranomaisille ja vaaleat kohdat täyttää kalastaja ja viejä (MMM 2013: Saalistodistusjärjestelmä, 6). Kolmannet maat käyttävät usein omia versioitaan saalistodistuksista, jotka ovat täysin hyväksyttäviä, kunhan niistä löytyvät tarvittavat tiedot asianmukaisesti täytettynä. Välttämättömiä tietoja ovat

- Kalastusaluksen tiedot
- Kalastustuotteen tiedot
- Aluksen päällikön nimi ja allekirjoitus
- Mahdollisen jälleenlaivauksen tiedot
- Lippuvaltion varmennus

(EFCA 2010: Verification of Catch Certificates).

Saalistodistuksen eri kohtien sisällöstä ja oikeaoppisesta täyttämisestä ohjeistetaan täytäntöönpanoasetuksessa ja tarkemmin Euroopan komission LIS-käsikirjassa. Lippuvaltion varmennuksen suorittavat viranomaiset on todettu toimivaltaisiksi Komission suorittamien auditointien perusteella (Euroopan komissio 2014) ja lista näistä viranomaisista julkaistaan komission sivuilla. Vaikka CC:n täyttämiseen velvoitetut toimijat ovat lakisääteiset, saavat jäsenmaat ja kolmannet maat itse määrätä saalistodistusten tarkastamisesta vastuussa olevat instanssit.

3.4.1 Saalistodistusten tarkastusjärjestelmä

Suomessa saalistodistukset tuontiin tarkastaa ja vientiin varmentaa kalatalousviranomainen, käytännössä Uudenmaan ELY-keskuksen kalatalousryhmä. Varmennuksista päävastuussa on kalastusmestari Jukka Linder. Saalistodistuksia ei siis käsitellä muissa ELY:issä, vaan toiminta on keskitetty Uudellemaalle.

Tarkastukset voidaan jakaa kahteen kategoriaan: tuonti-ilmoituksiin ja vienti-ilmoituksiin. Tuontia koskevia saalistodistuksia saapuu huomattavasti enemmän, vuoden 2014 alusta heinäkuun 1. päivään yhteensä 940 CC:tä 28 eri maasta, kun taas samalla aikavälillä vientiä varten on varmennettu 36 saalisto-

distusta (Sähköinen todistusjärjestelmä LIS 2014). Vaikka vientiä on vähemmän kuin tuontia, kuluu ulos maasta suuntautuvien kalastustuotteiden saalistodistusten varmentamiseen enemmän aikaa, sillä toisin kuin tuonnille, viennille ei ole käytössä sähköistä tarkastusjärjestelmää, vaan todistukset varmennetaan manuaalisesti.

Maastavientiä varten viejien on toimitettava Uudenmaan ELY:lle esitäytetty saalistodistus. Sen voi lähettää joko sähköisesti osoitteeseen lis.uusimaa@ely-keskus.fi tai paperisena postissa. (MMM 2013: Saalistodistusjärjestelmä, 5.) Käytännössä kaikki todistukset saapuvat nykyisin sähköpostilla.

ELY:ssä CC tulostetaan värillisenä sähköpostista ja todistuksessa ilmoitettuja kalastustietoja verrataan kalastusrekisteriin kirjattuihin tietoihin. Mikäli tiedot kalastuspäivistä, -alueista, -määristä, itse aluksesta ja ensimyyneistä täsmäävät, voidaan saalistodistus hyväksyä. Tällöin CC:lle annetaan juokseva asiakirjanumero ja täytetään saalistodistuksen kohta 9 eli lippuvaltion varmennus, johon tulee nimi, arvo, allekirjoitus ja päivämäärä. Lopuksi dokumenttiin pistetään vielä ELY-keskuksen virallinen leima ja todistus skannataan sähköpostiin. Viejälle CC lähetetään skannattuna PDF-tiedostona viejän ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen.

Toistaiseksi sellaista vientiä, mikä vaatii saalistodistuksen, on Suomesta ainoastaan Ukrainaan, ja koska suomalainen saalis on jalostettu tai pakastettu Suomessa, ei saalistodistuksen ohelle tarvita jalostustodistusta. CC tulisi toimittaa viejälle alkuperäisenä, mutta Ukrainalle on kuitenkin riittänyt leimattu ja allekirjoitettu PDF-kopio, mikä on nopeuttanut varmennusprosessia.

Jos tiedot eivät täsmää tai ne on täytetty väärin tavalla tai toisella, lähetetään viejälle ja kalastusalukselle asiasta selvityspyyntö. Tähän selvityspyyntöön ei ole asetettu lakisääteistä aikarajaa. Vientiä ei voida varmentaa, mikäli oikeita ja riittäviä tietoja ei saada.

Tuonnin kohdalla proseduuri on toisenlainen. Maahantuotavien merikalastustuotteitten saalistodistukset tarkastetaan MMM:n alaisen Maatalousviraston kehittämässä sähköisessä LIS-todistusjärjestelmässä internet-osoitteessa

www.tuvidistustus.mavi.fi. Maahantuojat tai huolintaliikkeet lataavat viejiltä saamansa CC:t tähän järjestelmään tarkastettaviksi. (MMM 2009: LIS-järjestelmä, 1.)

Uudenmaan ELY:n kalatalousryhmän työntekijä kirjautuu sovellukseen omilla tunnuksillaan ja etusivulta löytyy kenttä, missä ilmoitetaan, montako todistushakemusta järjestelmään on lähetetty. Klikkaamalla kenttää aukeaa näyttö, johon saapuneet hakemukset on listattu, ja hakemuksen numerosta pääsee selausikkunaan, missä voi lukea hakemukseen tallennetut tiedot. Hakemus otetaan käsittelyyn klikkaamalla kenttää "Ota käsittelyyn". Jokaiselle todistushakemukselle luodaan automaattisesti myös ELY-numerointitunnus, jolla kyseinen dokumentti löytyy tarvittaessa myöhemmin arkistoista. Tunnus on muotoa LIS-01-ppkkvv-juokseva numero, ja mikäli hakemukseen liittyy Annex IV, löytyy tunnuksen juoksevan numeron edestä vielä kirjain A. Klikkaamalla ELY-numerointia aukeaa uusi ikkuna, mistä löytyvät niin saalistodistukset kuin jalostusilmoitus.

LIS-sovelluksessa saalistodistusten selausikkunasta löytyy listattuna vähintään seuraavat tiedot

- ELY-numerointi
- Todistuksen tila (hyväksytty/keskeneräinen/palautettu/evätty)
- Todistuksen alkuperämaa
- Kalalaji ja määrä sekä tullin CN-koodi kuvauksineen
- Kalastusalue
- Sisältää tallentamattomia aluksia (kyllä/ei)
- Saalistodistuksen numero
- Viejä
- Maahantuojat
- ETA (Estimated Time of Arrival, arvioitu saapumispäivä)
- Liitteet

(MMM 2009: LIS-järjestelmä.)

Avaamalla liitteet päästään tarkastamaan CC:n yksityiskohtaisemmat tiedot kalastuspäivämääristä ja –alueista, kuljetustiedoista ja mahdollisesta jalostusajankohdasta. Kalastus- ja käsittelypäivämäärien on oltava keskenään johdonmukaiset. Jos kala on laivattu välisatamaan tai käsitelty kalatehtaassa kuukausia aiemmin kuin se on tietojen mukaan kalastettu, on dokumentaatiossa selvä ongelma. Tällöin on lippuvaltion viranomaista informoitava lisätietojen tarpeesta klikkaamalla Lisäselvitys –kenttää. Toimivaltaiselle viranomaiselle on lähetettävä selvityspyyntö (request for assistance tai request for verification) sähköpostitse ja tähän pyyntöön on vastattava 15 päivän kuluessa. Tarvittaessa kolmas maa voi anoa lisää selvitysaikaa vielä toiset 15 päivää. (Komission asetus (EY) N:o 1010/2009.)

Useimmiten dokumentit ovat kunnossa, eikä lisäselvityksiä tarvita. Saalistodistus hyväksytään painamalla Hyväksy –painiketta, minkä jälkeen palataan Annex IV –ikkunaan. Prosessointitodistuksen voi hyväksyä vasta sitten, kun kaikki jalostukseen käytettyjen kalastuserien saalistodistukset on yksitellen hyväksytyt. Hakemuksesta riippuen Annex IV voi sisältää yhden tai useamman CC:n. Kun jalostusilmoitus on hyväksytyt, ilmestyy ruudulle kenttä, jossa hyväksytään erikseen vielä koko saalistodistushakemus klikkaamalla kohtaa ”kyllä”. Dokumentteihin luodaan automaattisesti Uudenmaan ELY:n elektroninen leima asiakirjojen virallisuuden varmentamiseksi ja tieto ELY-keskuksen hyväksynnästä välittyy sekä maahantuojalle että tullille, jolloin maahantuontiprosessi voi jatkua. (MMM 2009: LIS-järjestelmä.) Verrattuna manuaaliseen tarkastamiseen saalistodistusten sähköinen varmentaminen on nopeaa ja tehokasta ja säästää paperia.

4 TOIMIJAT JA VIRANOMAISET

4.1 Toimijat

Laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen valvonnan vyyhti on sekä monisäikeinen että maailmanlaajuinen. Se koskettaa useita eri toimialoja edustavia operoijia ja viranomaisia kaupankäynnin logistisen ketjun alusta loppuun. Toimijoiksi voidaan luetella muun muassa kalastajat ja kalastusyhtiöt, prosessoijat, viejät, maahantuojat ja huolitsijat, kuljetusyhtiöt ja varustamot, satamaoperaattorit sekä jälleenmyyjät. Koska näitä toimijoita ja välikäsiä on globaalilla tasolla lukemattomia, esittellään työssä niistä vain keskeisimmät ja erityisesti Suomeen sijoittuvien prosessien kannalta oleelliset.

4.1.1 Kalastajat

LIS-valvonnan dominoefektin sysää alulle merikalastus. Huolimatta siitä, kalastavatko kalastajat jonkun valtion EEZ:lla vaiko kansainvälisillä merialueilla, on kalastusalueen päällikön täytettävä saalisilmoitus. Tästä ilmoituksesta on käytävä ilmi kalastuspäivämäärät ja -alueet, käytetyt pyydykset sekä tietenkin saaliit lajeineen ja painoineen/määrineen. Ilmoituksen validoi lippuvaltion toimivaltainen viranomainen sen jälkeen, kun tiedot on tarkistettu oikeiksi kalastusrekistereistä. Kalastajia velvoittavat myös alueellisten kalastushoitojärjestöjen (katso liite 4) säännökset ja kansainväliset suojelusopimukset. RMFO:n säilyttämis- ja hoitotoimenpidesäännöissä määrätään muun muassa kalastuskiintiöistä ja luvallisista saalistusmenetelmistä. (Komission asetus (EY) N:o 1010/2009.)

Kalastajat myyvät saaliinsa joko suoraan ostoagentille tai prosessointilaitokseen. Saaliin siirtämisestä on myös löydettävä dokumentaatiota, jotta kalan jäljitettävyyden taata. Kalastuspäivän ja jalostuspäivän välillä saattaa olla pitkäkin väli johtuen aavalla merellä kalastavien alusten kylmätiloista, jonne saaliit pakastetaan kuljetusta varten. Asianomaisen valtion I. lippuvaltion valtuutettu terveysviranomainen myöntää kalansaaliille terveystodistuksen ja mikäli

kalastustuotteet viedään käsiteltäviksi ennen maastavientiä, tulee CC:n mukaan liittää vielä prosessointitodistus eli Annex IV. Annex IV:ssä pitää olla tieto kaikista saalistodistuksista, joissa ilmoitetuista merisaaliista tilattu erä on valmistettu. (Komission asetus 1010/2009.)

4.1.2 Viejät

Viejät ovat tiiviisti tekemisissä huolintayhtiöiden kanssa, sillä viejät välittävät huolitsijoille tuotteet, jotka maahantuojalla on huolintafirmalta tilauttanut (J. Seppola, 26.06.2014). Viejien vastuulla on pyytää lippuvaltion viranomaiselta varmennettu CC Euroopan unionin alueelle rahdattavia tuotteita varten. Saalistodistukseen on hankittava kalastusaluksen päällikön tai tämän edustajan oikeaksi vakuuttamat tiedot kalastusaluksista ja kalastuspäivistä, saaliista ja sen määrästä sekä mahdollisista jälleenlaivauksista. Viejät itse täyttävät vientiä koskevat lomakekohdat ja toimittavat CC:n lippuvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle varmennusta varten. Mikäli viranomaisella katsotaan saalistodistuksen oikein täytetyksi ja paikkansa pitäväksi, palautuu todistus leimattuna viejälle, joka välittää CC:n sekä kuljetusta ja jalostusta koskevat tiedot maahantuojalle tai sitä edustavalle huolintayhtiölle. (Euroopan komissio 2009: LIS-Käsikirja, 15.)

4.1.2.1 Norway Prawns AS

Norjasta ja Islannista (ETA-maista) saapuvat merikalastustuotteet tarvitsevat saalistodistuksen siinä missä muutkin kolmansien maiden saaliit. Erotuksena muihin EU:n ulkopuolisiin lippuvaltioihin niihin ei kuitenkaan sovelleta eläinlääkinnällistä rajatarkastusvelvoitetta (Tulli 2012. Rajoituskäsikirja, 3). Norjasta tuodaan Suomeen pääasiallisesti turskaa (*Gadus morhua*) ja kissakalaa (*Anarhichas lupus*) sekä pohjankatkarapua (*Pandalus borealis*) ja kuningasrapua (*Paralithodes camtschaticus*) (Sähköinen todistusjärjestelmä LIS 2014).

Norway Prawns AS Tromssassa on merkittävä norjalainen katkarapujen myyntiin erikoistunut yritys. Yhtiön vientipäällikkö Janne Seppolaa haastateltiin sähköpostitse heidän näkemyksistään ja kokemuksistaan LIS-kalastukseen liittyen.

Vientiyrityksen juridinen velvoite on täyttää Euroopan unioniin suuntautuville lähetyksille saalistodistus niiden tietojen perusteella, mitä tuottajat (kalastajat ja kalastusyhtiöt) ovat viejille välittäneet. Norway Prawns ostaa katkarapunsa monilta eri tuottajilta pyrkien kuitenkin suosimaan norjalaisia kalastajia ja näin ollen kotimaisia tuotteita. Äyriäisten alkuperä vaikuttaa vientiprosessiin asiakirjojen osalta. Jos äyriäissaalis on pyydetty Norjan lipun alla, täyttää viejä oman osuutensa saalistodistuksesta. Mikäli katkaravut on pyydetty jonkin muun maan, kuten Färsaarten, lipun alla, tulee viejien myöntää tuojille ilmoitus kalastustuotteiden välillisestä tuonnista neuvoston asetuksen 1005/2008 artiklan 14 mukaisesti. Välillinen tuonti tarkoittaa kalojen ja äyriäisten saapumista yhteisön alueelle jonkin toisen kolmannen maan kautta. Esimerkkinä voi mainita Färsaarilta kalastetut pohjankatkaravut, jotka jalostetaan Norjassa ja tuodaan lopulta Suomeen.

Katkarapujen matkaa maailmalta Tromssaan ja Tromssasta Suomeen siivittävät Seppolan mukaan viejän näkökulmasta seuraavat vaiheet ja toimenpiteet:

- Norway Prawns saa tilauksen suomalaiselta asiakkaalta
- Tilaus välitetään tavarantoimittajalle
- Tavarantoimittajalta saapuu tilausvahvistus sekä CC:n täyttämiseen tarvittavat tiedot → Tiedot täytetään saalistodistukseen
- Laaditaan vientilasku → Lasku lähetetään sekä kuljetusyhtiölle että huolintaliikkeelle Suomeen
- Täytetty saalistodistus lähetetään joko suomalaiselle kuljetusfirmalle tai huolintayritykselle
- Laaditaan vientitavarailmoitus, mihin tarvitaan myös CC:n numero
- Laaditaan kansainvälinen rahtikirja CMR kuljetusta varten → lähetetään CMR kuljetusyhtiölle
- Huolintayritys hoitaa tullaustoimet Suomessa

Jokaista lähetystä varten täytetään siis lasku, saalistodistus, vientitavarailmoitus ja rahtikirja. Seppola arvioi lomakkeiden täyttämiseen kuluvan ajan kasvaneen kolmisenkymmentä prosenttia saalistodistusten käyttöönoton jälkeen. LIS-valvonta on siis lisännyt työmäärää oleellisesti. Työmäärän ohella myös kulut

ovat nousseet, sillä muun muassa Tanska laskuttaa 185 DKK (n. 25 €) per kirjoitettu saalistodistus.

Lähimmät LIS-verkoston kytkeytyvät yhteistyökumppanit Norway Prawnsin vientiosastolle ovat EU:n jäsenmaiden huolintaliikkeet ja kuljetusyhtiöt, ja ongelmallisissa tilanteissa käännetään kotimaisen Catchcertificate.no:n puoleen. Sivusto tarjoaa ajankohtaista tietoa Norjasta unionin alueelle vietävien merikalastustuotteiden käsittelystä.

Suomalaisten viranomaisten tarkkuus saalistodistusten seurannassa aiheuttaa ajoittain lisätyötä norjalaisille. Vastaavaa pedanttista suhtautumista dokumenttien täyttämiseen ei Seppolan mukaan ilmene missään muussa EU-maassa. Ihmetystä herättää suomalaisten erityinen kiinnostus saalistodistusten pieniin yksityiskohtiin. Etenkin kun kyseessä on CC pohjankatkaravulle, lajille, minkä vuosittaiset kalastussaaliit ovat huomattavasti ICES:n suosituksia pienemmät, eikä lajin laitonta kalastusta ole koskaan havaittu. Näin ollen laitton kalastuksen riski pohjankatkarapujen kohdalla on häviävän pieni. Vientipäällikkö myöntääkin, että tuntuu joskus melko turhalta kuluttaa paljon aikaa siihen, että etsii jotain yksittäistä mainintaa ulkomaisesta todistuksesta ainoastaan suomalaisia viranomaisia varten. (J. Seppola, henkilökohtainen tiedonanto 26.06.2014.)

4.1.2.2 Thai Union Company Ltd

Vuonna 2013 Suomeen saapuneista, EU:n alueelle jääneistä tonnikalasäilykkeistä noin 55 % tuotiin Thaimaasta (Vuosaaren sataman tuontitilastot, 2013). Thaimaa onkin yksi maailman johtavista kalatuotteiden prosessointimaista ja sinne on asettunut monta ylikansallista vientiyritystä, joiden markkinaverkosto kattaa kaikki asutut maanosat.

Yksi näistä yhtiöistä on Thai Union Company Ltd, joka myy thaimaalaisissa käsittelylaitoksissa prosessoituja merikalastustuotteita mm. suomalaisille Helsinki Foodstock Oy:lle ja Inex Partners Oy:lle. Thaimaalaiset tavarantoimittajat, kuten

Thai Union Company, ovat Uudenmaan ELY-keskuksen kokemusten mukaan luotettavia ja yhteistyö heidän kanssaan on ollut suhteellisen ongelmaton.

Sähköpostikeskustelussa Thai Unionin viennistä vastaava Narin Niruttinanon selvensi, kuinka yritys ostaa tuotteensa. Ostajan on noudatettava RFMO:n LIS-alusten listaa ja seurattava sekä RFMO:n suosituksia että kansainvälisiä markkinatietoja saaliin laillisuuden varmistamiseksi. Yritys voi toki epäillä tuotteen alkuperää ja tehdä omia johtopäätöksiä, mutta lopulta kalastuksen oikeellisuudesta määräävät alueelliset kalastushoitojärjestöt. Sitä, onko kalaerä todella kaikkien lakien ja asetusten mukaisesti pyydetty, on kuitenkin erittäin vaikea todistaa.

Narin nosti esille viesteissään, että termit ”LIS-kalastus” ja ”LIS-alus” ovat tulkittavissa monella tapaa, ja tämä hankaloittaa viejän työtä. LIS-alusten mustalle listalle on päätyneet aluksia, jotka rikkovat räikeästi kalastushoitojärjestön sääntöjä, mutta myös juridisesti tarkasteltuna moitteettomasti toimineita aluksia, joiden lokikirjoista on vain puuttunut yksi kirjaus. Tällöin itse kalansaalis on laillisesti pyydetty, mutta kirjanpidosta löytyy puutteita ja viejät joutuvat punnitsemaan, uskaltavatko ostaa kyseisen erän.

Toinen Thaimaassa keskustelua herättävä terminologian teema liittyy sanoihin *laiton, ilmoittamaton, sääntelemätön*. Niruttinanonin mukaan usein on hyvin tulkinnanvaraista, kehystääkö ostajien ja vientiyhtiöitten periaatteita laiton, ilmoittamaton JA sääntelemätön vaiko laiton, ilmoittamaton TAI sääntelemätön kalastus. Näennäisesti pienellä sanalla on kuitenkin suuri merkitys lopputuloksen kannalta ja Niruttinanon epäileekin valtaosan käsittelylaitoksilta saapuvista tuotteista olevan peräisin nimenomaan L-, I-, tai S-tyyppisestä kalastustoiminnasta. (N. Niruttinanon, henkilökohtainen tiedontanto 27.05.2014.) Näin ollen tämä tulkintaero tarkoittanee sitä, että myös suomalaisissa ruokapöydissä syödään mahdollisesti tonnikalasäilykkeitä, jotka eivät täysin läpäisekään LIS-valvonnan seulaa.

4.1.3 Maahantuojat ja huolitsijat

Maahantuojan ja huolitsijan roolit eroavat siinä, että maahantuoja omistaa tuotavan tavaran ja huolitsija välittää sen tavaranhaltijalle (R. Iljin, henkilökohtainen tiedonanto 11.07.2014). Maahantuojien tai niiden huolintayhtiöiden vastuulla on varmistua siitä, että jokaisen merikalastustuotteita sisältävän lähetyksen mukana saapuvat tarvittavat asiakirjat, kuten terveystodistus ja saalistodistus sekä Annex IV. Näitä dokumentteja tarvitaan tullausta ja maahantuontilupaa varten. Saalistodistus on toimitettava Uudenmaan ELY-keskukseen ennen tuotteen maahantuontia. (MMM 2013: Saalistodistusjärjestelmä, 3.) Asetuksiin 1005/2008 ja 1010/2009 on kirjattu määräajat, joiden puitteissa CC on viimeistään välitettävä ELY:yn. Määräajat riippuvat tuote-erän kuljetustavasta:

- Maanteitse: 2 tuntia
- Rautateitse: 4 tuntia
- Lentoteitse: 4 tuntia
- Meriteitse: 3 työpäivää

4.1.3.1 Tuko Logistics Osuuskunta

Tuko Logistics Osuuskunta Keravalla on Suomen kolmanneksi suurin päivittäistavarakaupan valikoima-, hankinta- ja logistiikkapalveluyritys. Yrityksen omistaa Stockmann Oyj Abp, Suomen Lähikauppa Oy, Wihuri Oy sekä Heimon Tukku Oy, ja se on osa yhteispohjoismaista United Nordic osto-organisaatiota. Tuko hankkii ja toimittaa omistajayhtiöilleen mm. elintarvikkeita ja käyttötavaroita niin Suomesta kuin ulkomailta, ja sillä on tarjota asiakasketjuilleen myös omia tuotemerkkejään, jotka ovat tulosta pitkästä tuotekehityksestä ja laadunvalvonnasta. Tunnetuimpia tuotemerkkejä ovat Eldorado sekä First Price. (Tuko Logistics 2014.)

Oman osansa Tukon tuotevalikoimasta muodostavat kala- ja äyriäistuotteet, joista kiistaton valtaosa – noin 95 % on säilyketonnikalaa. Kalastustuotteet hankkii osuuskunnan hankintaosasto yhdessä muiden United Nordic –jäsenten

kanssa. Tuko suosii suoraa kauppaa tavarantoimittajien kanssa ja ostoagentteja käytetään vain harvoin. Suora yhteys takaa paremman luotettavuuden ja laadun, ja se helpottaa myös ongelmatilanteissa. Tonnikalan toimituksista järjestetään tarjouskilpailu, jolla kauppahinta pyritään pitämään suotuisana, sillä tonnikalan maailmanmarkkinahinta heittelee paljon ja toimitushinnoista on aina neuvoteltava sopimustoimittajien kanssa. (Ostopäällikkö J. Kalliokoski, henkilökohtainen tiedonanto 30.07.2014).

Kalliokosken mukaan United Nordicin chief buyer kerää tilaukset asiakasketjuiltaan Suomesta, Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta ja välittää tilaustoiveet maahantuonnista vastaavalle henkilölle, joka suunnittelee kuljetukset ja välittää tilaustiedot eteenpäin huolinnasta vastaavalle taholle. Tukon tapauksessa huolinta on ulkoistettu ja siitä vastaa Nurminen Logistics Oy. Kolmannen maan viejä (sopimustoimittaja) lähettää saalis- ja prosessointitodistuksen maahantuojalle, joka toimittaa kyseiset asiakirjat huolintayhtiölle. Huolitsija hoitaa maahantuojan puolesta tarvittavat tullaukset ja merikalastustuotteiden yhteydessä on veloitettu lataamaan LIS-saalistiedot sähköiseen saalistodistusjärjestelmään ELY-keskuksen hyväksyttäväksi.

Mitä tahansa tavarantoimittajaa ei Tukon sopimustoimittajaksi huolita, vaan uusien toimittajien on läpäistävä tiukka pohjoismainen seula. Tukon on voitava luottaa siihen, että tavarantoimittajien maahantuotavaksi tarjoama kalastustuote täyttää niin ekologiset kuin hygieeniset vaatimukset, minkä lisäksi Tuko peräänkuuluttaa myös sosiaalista vastuuta. Tukon laatupäällikkö Pirjo Heiskanen on käynyt esimerkiksi Thaimaassa seuraamassa, millaisissa oloissa elintarviketyöntekijät todella työskentelevät.

Ongelmia Tukolle on luonut muun muassa se, että eri EU-maissa LIS-asetusta tulkitaan eri tavoin, jolloin tavarantoimittajat eivät ole aina perillä siitä, kuinka heidän tulee toimia. Heiskasen mukaan on ollut tapauksia, että chief buyer on tilannut suuren erän tonnikalaa, mikä on toimitettu Pohjoismaihin. Erän säilykkeet on laskettu vapaaseen kiertoon kaikissa muissa valtioissa paitsi Suomessa. Sinä aikana kun Suomesta on lähetetty lisätietopyyntö tuotteen alkuperämaahan erään liittyen, on muissa maissa ehditty syödä kyseisen erän säilykkeet

jo lähes loppuun. On tietysti hyvä, että Suomessa ollaan tarkkoja, mutta LIS-valvonnan olisi oltava tasapuolista jäsenvaltioon katsomatta. Tällaiset ikävät tapaukset syövät järjestelmän uskottavuutta, Heiskanen kertoo.

Maahantuonnin pysäyttäminen koituu maahantuojalle kalliiksi, sillä tavarain säilyttäminen Vuosaaren sataman konttikentällä tarkoittaa käytännössä päivittäin juoksevia kuluja. Mikäli maahantuonti evätään, kasvavat kustannukset jo todella korkeiksi, sillä yhden tonnikalakontin arvo on noin 75 000 €. Mikäli esimerkiksi kolme kontillista tonnikalaa määrätään hävitettäväksi, ovat taloudelliset menetykset Tukolle yli 225 000 €. (P. Heiskanen 2014). On siis ymmärrettävää, että säilykkeet halutaan saada myyntiin.

Jotta jäsenmaiden välisiä eroja LIS-valvonnan soveltamisessa voitaisiin tuoda selkeämmin esille ja tasoittaa, toivoo Heiskanen tulevaisuudessa näkevänsä selkeää ja tarkoituksenmukaista EU:n laajuista tilastointia maahantuontien epäämistä. Tällä hetkellä tilanne ei Suomen kannalta ole mitenkään tasa-arvoinen, sillä monet muut maat tuntuvat katsovan LIS-asetuksen määräyksiä läpi sormien. Luotettavalla tilastoinnilla epäkohdat olisi helppo osoittaa ja asiaan voitaisiin puuttua. Näin koko LIS-järjestelmää voitaisiin kehittää uskottavampaan suuntaan. (P. Heiskanen, henkilökohtainen tiedonanto 30.07.2014.)

4.1.3.2 Inex Partners Oy

SOK-Ryhmä on Suomen suurin maahantuojaja, ja se omistaa logistiikkayhtiö Inex Partners Oy:n (Inex Partners Oy 2014). Yksinkertaistettuna SOK välittää tilauksensa Inexille ja Inex toimittaa tilauksen maahan toimitusehdosta riippuen järjestämällä kuljetukset ja hoitamalla tuotteille tarpeelliset paperityöt sekä tullaukset.

Pitkälti kauppapoliittisena rakenteena LIS-valvonta vaikuttaa vahvasti globaaliin kaupankäyntiin, mikä merkittävä, nykyisin useimmiten välttämätön osa-alue on logistiikka. Logistiikassa puolestaan tuonnin ja viennin prosessiketjuista on vastuussa yleensä huolinta. Tapasin huolitsija Jarno Pakalénin Inex Partnersin Ki-

lon logistiikkakeskuksessa Espoossa, missä hän selvitti minulle työnkuvaansa ja huolinnan roolia LIS-seurannassa. Hänen vastuualueeseensa lukeutuu muun muassa tonnikalatuotteet, joista ehdoton valtaosa on purkitettua boniittia (*Katsuwonus pelamis*).

Huolitsijat ovat yhteyksissä monien eri toimijoiden kanssa. Kontaktistoilta löytyvät mm. maahantuojia, viejiä, meriliikenteessä varustamot, tullit, Eviran BIP sekä merikalastustuotteista puhuttaessa tietysti Uudenmaan ELY. Yhteydenpito hoituu sähköpostitse ja puhelimitse ja on kontaktista riippuen päivittäistä tai harvempaa. Huolintayhtiön toimintaa selventääkseni annan teoreettisen esimerkin tilaustapahtumien kulusta:

- 1) SOK Hankinta tilaa tonnikalasäilykkeet sopimustoimittajaltaan. Huolitsijalla on oikeus selata tilauksia hankinnan tilausjärjestelmässä. Minimitilausmäärä on yksi kontti, mihin mahtuu yli 80 000 tonnikalapurkkia. Huolitsijan velvollisuus on myös lähettää viejältä saamansa saalistodistukset ELY:n tarkastettavaksi.
- 2) Kontti laivataan noin viidessä viikossa valtamerialuksella Hampurin satamaan, missä se siirretään syöttöliikennealukseen. Koska tavara saapuu merikuljetuksessa kolmannen maan statuksella, ei välilastaussatamassa tavallisesti tehdä välitarkastusta. Feederin matka Helsinkiin kestää noin viikon, ja varustamo Kuehne + Nagel lähettää ennakoilmoituksen kontin arvioidusta Suomeen saapumisesta Inexille.
- 3) Huolintayhtiö lähettää Tullilaboratoriolle kauppalaskun ja pakkalistan eli tavaraluettelon ja tullin kuluttajansuojan mukaisesti annetaan päätös siitä, otetaanko tonnikalatuotteesta näyte laboratoriotutkimuksia varten. Tullilaboratorio tutkii tuotteen kuitenkin vain tapauksissa, joissa tuotteen kalapitoisuus on alle 50 % (Tulli 2012: Rajoituskäsikirja, 1).
- 4) Ennen tullausta satamasta välitetään huolitsijalle rahtikirjat, terminaali-ilmoitus sekä varustamon verifioima luovutusvaltakirja, millä osoitetaan ti-

laajan oikeus konttiin. Näiden asiakirjojen myötä huolitsija tekee tullille tulli-ilmoituksen EDI-järjestelmällä ja tulli myöntää EDI:ssä kontille siirtoluvan Hakuninmaan rajatarkastusasemalle.

- 5) Jotta siirtolupa voidaan myöntää, on huolintayhtiön satamatyönjohtajan käytävä paikan päällä meritullissa esittämässä seuraavat asiakirjat:
- Alkuperäinen saalistodistus
 - Alkuperäinen terveystodistus
 - Kauppalasku
 - Kannukoodilista (Can code list)
 - Sähköpostivahvistus ELY:n LIS-hyväksynnästä

Tieto siirtoluvan myöntämisestä välittyy myös Eviraan. Huolinnan satamatyönjohtaja luovuttaa lopulta edellä mainitut dokumentit kuskille, joka lähtee ajamaan kohti eläinlääkinnällistä rajatarkastusasemaa.

- 6) Viimeistään vuorokautta ennen rajatarkastusasemalle ajoa on huolitsijan kuitenkin täytettävä EU:n yhteisessä TRACES-järjestelmässä CVED-lomake, jonne on liitetty mm. kopio lähetyksen terveystodistuksesta. Alkuperäinen todistus saapuu BIP-asemalle muiden tulliiasiakirjojen kanssa kuljetusauton mukana ja rajaeläinlääkäri vertaa näitä dokumentteja ja ottaa näytteet tonnikalasäilykkeestä. Eläinlääkärin turvallisesti toteama tuote saa hyväksynnän ja tieto tästä hyväksynnästä menee tullille. Tulli tekee päätöksen luovutusluvasta.
- 7) Tuote on laskettu vapaaseen kiertoon ja huolitsija voi siirtää tavaran varastoon, mistä se kuljetetaan S-ryhmän kauppojen hyllylle. Lopulta tonnikalapurkki päättyy kuluttajan ostoskoriin.

Mikäli tuontiprosessissa ilmenee joitain ongelmia, pysähtyy tuotteen tuonti satama-alueelle tarkemman selvittelyn ajaksi. Selvitysaika voi kasvattaa huolintayrityksen kuluja merkittävästi etenkin talvisaikaan, jolloin lähetys on vaarassa

jäätyä. Pakasteita lukuun ottamatta jäätyneet tuotteet ovat käyttökelvottomia, jolloin koko maahantuonti on ollut turhaa. Hyödytön maahantuonti on suuri menoerä toimijoille, sillä pelkästään tonnikalakontin arvo on kymmeniätuhansia euroja. Päiväkohtaiset kulut kasvavat, mitä kauemmin kontti seisoo satama-alueella. Seuraavat kustannukset ovat suuntaa-antavia, eikä niitä voi yleistää:

- Eviran rajatarkastusmaksu 500€/erä
- Konttivuokra 1800€/kontti/30 päivää
- Kenttävuokra 300€/30 päivää
- Paluurahti 2000€/erä

Näiden lisäksi talvisin konttien lämmityksestä koituu lisäkustannuksia. Jos maahantuonti on keskeytetty esimerkiksi vajavaisesti täytetyn CC:n takia, on ulkomaan viranomaisilla maksimissaan 30 päivää aikaa vastata lisätietokyselyyn. Epäsuotuisassa tapauksessa maahan saapunut kontti viruu Vuosaaren konttikentällä kuukauden päivät kulujen juostessa. Tällöin on vaarana tuotteen loppuminen varastosta ja siten myös kaupoista ja asiakkaiden ostoskoreista.

Pakalénin kokemusten mukaan huolitsijan suurimmat haasteet kytkeytyvät riittämättömään tiedonkulkuun eri toimijoiden ja viranomaisten välillä. Myös tiedon esiin kaivaminen – erityisesti kolmansista maista – saattaa usein olla hyvin monimutkainen ja hidas prosessi. Ongelmia ovat luoneet myös puutteelliset kuljetustiedot saalistodistuksen yhteydessä, sillä aika ajoin on hyvin työlästä selvittää, kuinka CC:ssä ilmoitettu kalansaalis on lopulta päätynyt prosessointilaitokselle.

Kehitysehdotuksena Pakalén toivoisi ongelmatilanteissa viranomaisten keskistä, lähempää yhteydenpitoa siten, että huolitsija poistuisi välittäjän roolista. Hän myös kyseenalaistaa alkuperäisten saalis- ja terveystodistusten esittämisvelvollisuuden vedoten sähköisiin järjestelmiin ja laadukkaisiin skannereihin. Kummastusta herättää myös velvoite pistää oma alkuperäinen allekirjoitus moneen kertaan kopioituihin dokumentteihin. Valtaisasta paperisten asiakirjojen pinosta olisi ylipäättään siirryttävä keskitettyyn sähköiseen järjestelmään, jonne kaikki tarpeelliset dokumentit voisi ladata. Käyttöoikeudet tähän järjestelmään olisi

luonnollisesti kaikilla maastavientiin ja maahantuontiin osallistuvilla organisaatioilla nopean, kustannustehokkaan ja esteettömän kaupankäynnin takaamiseksi. (J. Pakalén, henkilökohtainen tiedonanto 11.07.2014.)

4.2 Viranomaiset Suomessa

Suomessa laitonta kalastusta valvovat viranomaistahot ovat pääasiallisesti Uudenmaan ELY-keskus, Tulli sekä Evira. Toimintaa organisoivana, johtavana elimenä toimii maa- ja metsätalousministeriö (J. Linder, henkilökohtainen tiedonanto 07.05.2014). Nämä instanssit on vielä jaettu useampaan osastoon vastuualueittain toiminnan tehostamiseksi ja valvonnan fokusoimiseksi siten, että asiantuntemus joka yksikössä kattaisi koko toimintaspektrin. Ministeriössä LIS-asioita ajaa luonnonvaraosaston elinkeinokalatalousyksikkö ja osittain myös ruokaosaston elintarviketurvallisuusyksikkö. Uudenmaan ELY:n toiminnasta vastaa maaseutuosaston kalatalousryhmä ja Eviran puolelta valvonta koskee eläinlääkinnällisiä rajatarkastusasemia. Tullin toiminta on pyritty keskittämään sähköiseen palvelukeskukseen, joskin maahantuonnin kannalta oleellisia toimipisteitä ovat myös Vuosaaren sataman meritulli sekä Tornion ja Kilpisjärven raja-asemat Lapissa. (MMM; ELY-keskus; Evira; Tulli 2014.)

4.2.1 Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö on Suomen valtuutettu yhteysviranomainen (Single Liaison Office, SLO) ja näin ollen vastuussa kansainvälisestä yhteydenpidosta muiden jäsenmaiden ja Euroopan komission kanssa. Ministeriössä LIS-valvonnan parissa työskentelee kaksi (2) virkamiestä: Vanhempi hallintosihteeri Maija Mela sekä neuvotteleva virkamies Jarmo Vilhunen. Heidän välillään ei ole selkeän ehdotonta työnjakoa LIS-valvonnan toimintoihin liittyen, joskin päälinjauksena Mela hoitaa seurantaan kytkeytyvät juridiset aspektit Vilhusen keskittyessä enemmän käytännön järjestelyihin, kuten edellä mainittuun yhteydenpitoon lähinnä ELY:n ja komission kanssa. (J. Vilhunen, henkilökohtainen tiedonanto 15.05.2014.)

Melan mukaan tällä hetkellä ainut Suomen lainsäädännön asetus, mikä ottaa kantaa LIS-kalastuksen valvontaketjun viranomaistahojen velvoitteisiin, on valtioneuvoston antama asetus 1539/2011 elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksesta. Tämä asetus listaa Uudenmaan ELY-keskuksen velvollisuudeksi laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemiseksi, estämiseksi ja poistamiseksi luotuun järjestelmään sisältyvien saalistodistusten varmentamiseen ja tarkastamiseen liittyvät tehtävät (Oikeusministeriö 2011: Suomen säädöskokoelma, 3). Valmisteilla olevassa lakiesityksessä Mela ehdottaa ELY-keskuksen ja Tullin yhteistyötä hyväksytyjen talouden toimijoiden (AEO) todistusten hallinnoimisessa (Komission asetus: 1010/2009, artikla 20) sekä ELY-keskusten ja rajavartiolaitoksen yhteistä merialueiden kalastusvalvontatehtävää.

Ministeriön muihin tehtäviin verrattuna LIS-asetus ei kasvata työmäärää merkittävän paljon, Vilhusen arvion mukaan LIS muodostaa työstä kymmenisen prosenttia. Melan valmisteleva lakiesitys LIS-valvontaan sisältyvästä sanktiojärjestelmästä (neuvoston asetus: 1224/2009, artikkelit 90 ja 92 sekä komission asetus 404/2011, artikkelit 125-134) on kuitenkin työllistänyt Melaa kokopäiväisesti, mikä vaikuttaa työmäärään erittäin oleellisella tavalla. MMM:n pääasialliset LIS-tehtävät muodostuvat yhteydenpidosta eri toimijoiden kanssa. Useimmiten nämä toimijat ovat Uudenmaan ELY-keskus sekä Euroopan komission meri- ja kalastusasioiden pääosasto DG Mare (Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries). Muita mahdollisia yhteistyötahoja ovat unionin muut 27 jäsenvaltiota, Tulli sekä toimijoita edustavat järjestöt, kuten Päivittäistavarakauppa ry, Elintarviketeollisuusliitto, Suomen Huolintaliikkeiden liitto sekä Ulkomaankaupan Agenttiliiton elintarvikejaosto.

Suomen nimettynä SLO:na MMM on veloitettu tarvittaessa komission asetuksen 1010/2009 mukaisen keskinäisen avunannon välittämiseen. Komissio on luonut avunannolle toimintamallin (Komission asetus: 1010/2009, artikkelit 35-51), mikä Vilhusen ja Melan mukaan kuitenkin harvoin toteutuu sellaisenaan käytännössä. Kyseinen malli kaatuu omaan monimutkaiseen muodollisuuteen-

sa, ja jäsenmaat ovatkin muokanneet sitä huomattavasti yksinkertaistetumpaan suuntaan. Suomeen tällaisia avunpyyntöjä saapuu harvakseltaan, joten kyseessä on Suomen ja täten myös MMM:n kannalta marginaalinen tehtävä. SLO:t ovat kuitenkin velvoitettuja vastaamaan niille osoitettuihin kyselyihin neljän (4) viikon kuluessa (EFCA 2011: Reporting obligations under the IUU regulation).

Jäsenmaiden viranomaisille tarkoitettuja koulutuksia on tarjolla runsaasti: The European Fisheries Control Agency EFCA:n järjestämänä kahdesti vuodessa ja komission organisoimana peräti neljästi vuodessa. Näihin tilaisuuksiin osallistuminen Suomesta on ollut kuitenkin valitettavan vähäistä ajanpuutteen vuoksi. Resurssipula vaivaa kuulemma myös monia muita jäsenvaltioita.

Suurimmaksi LIS-valvontaan liittyvän työn ongelmaksi Mela ja Vilhunen mainitsevatkin juuri riittämättömät resurssit. Ei ole yksinkertaisesti aikaa perehtyä asioihin syvemmin. Erityisen problemaattiseksi tilanteen tekee työvoiman jatkuva vähentäminen yhdistettynä EU:n alituisen lisääntyviin valvontavaatimuksiin. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa yhä suuremman vastuualueen sysäämistä yhä pienemmälle määrälle henkilöstöä. Myös LIS-järjestelmän monitasoinen ja ylen byrokraattinen organisaatio aiheuttaa päänvaivaa. Ongelmatilanteissa maa- ja metsätalousministeriöstä otetaan yhteyttä DG Maren ylläpitämään LIS-postilaatikkoon (MARE-QUERIES-IUU-1005-2008@ec.europa.eu), minne voi lähettää kyselyitä valvontaprosesseihin liittyen. Kyselyihin vastaavia henkilöitä DG Marella on käytettävissä viisi.

Viranomaisyhteistyön kehittämideoita kysyttäessä ministeriöstä ehdotettiin oman lakimiehen palkkaamista Uudenmaan ELY-keskuksen kalatalousryhmälle. Tällöin SLO-toiminnan voisi siirtää suoraan ELY:n alaisuuteen ja MMM poistuisi välittäjän roolista. Tämä yksinkertaistaisi ja nopeuttaisi valvontaprosessia, mutta vaatisi ELY:ltä lisää taloudellisia voimavaroja muun muassa tarvittaviin rekrytointeihin ja tilojen järjestämiseen. (M. Mela ja J. Vilhunen, henkilökohtainen tiedonanto 15.05.2014.) Tällainen järjestely tarkoittaisi myös mitä ilmeisimmin maa- ja metsätalousministeriön katoamista LIS-valvonnan viranomaisjoukosta.

4.2.2 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Uudenmaan ELY-keskuksen kalatalousryhmä Helsingin Pasilassa on Suomen toimivaltainen kalatalousviranomainen ja toimii osittain MMM:n alaisuudessa (J. Linder, henkilökohtainen tiedonanto 07.05.2014). Ryhmään kuuluu kuusi henkilöä, joista yksi on siirtynyt osa-aikaeläkkeelle. Laittomaan kalastukseen on muiden työtehtäviensä ohella syventynyt kalastusmestari Jukka Linder. Vaikka Suomen virallinen SLO onkin maa- ja metsätalousministeriö, käytännössä yhteysviranomaisen roolissa toimii useissa avunpyyntötapauksissa Uudenmaan ELY-keskus.

Uudenmaan ELY on asetettu valvomaan kolmansista maista tuotavien kala- ja äyriäistuotteiden laillisuutta. Virastossa varmennetaan suomalaiset ja tarkastetaan ulkomaiset saalistodistukset. Tämä vastuutehtävä on kirjattu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettuun valtioneuvoston asetukseen nro 1144/2013. Pasilasta on läheisissä tekemisissä MMM:n, huolitsijoiden, viejien ja tullin kanssa. Tarvittaessa ollaan yhteyksissä myös kolmansien maiden viranomaisiin avunantopyynnön (request for assistance) tai vastaavan lisätietokyselyn muodossa. Kalatalousviranomaiselle kuuluu myös ajoittaiset tuontikonttien tai muiden lähetysten tarkastukset, joita Suomessa ei kuitenkaan juuri suoriteta riittämättömien henkilöstöresurssien vuoksi. (J. Linder, henkilökohtainen tiedonanto 08.07.2014.)

ELY-keskuksen velvollisuuksiin sisältyy myös LIS-raportointi joka toinen vuosi komissioon yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Englanniksi laadittavassa raportissa selvitetään kunkin jäsenvaltion toimintatapoja, kokemuksia ja valmiuksia kamppailussa laitonta kalastusta vastaan. Pääasiallinen tiedonlähde komission LIS-raporttiin ELY:n osalta on maatalousviraston sähköisen saalistodistusjärjestelmän tietokanta.

Linder on nykyisin yksin vastuussa koko kansallisesta maahantuonnin valvonnasta, koska kaikki Suomeen saapuvat CC:t tarkastetaan ELY-keskuksen Uudenmaan toimipaikassa ja hänen aikaisempi työparinsa menehtyi hiljattain. Vastuuta LIS:stä ollaan kuitenkin jakamassa myös toiselle henkilölle, jolloin Linderin

työmäärä luonnollisesti vähenee, sillä tämänhetkisestä työstä LIS-asiat muodostavat arviolta jopa 90 % hänen työnkuvastaan.

Ongelmallisissa tilanteissa Linder kysyy neuvoja komissiolta LIS-postilaatikon välityksellä tai on suoraan yhteydessä lippuvaltion viranomaisiin. Lähes viiden vuoden kokemuksella haastavia tilanteita tulee vastaan enää harvoin. Haasteellisiksi faktoreiksi kalastusmestari mainitsee riittämättömät työ- ja henkilöstöresurssit, ja kalastustuote-erien fyysisten tarkastusten organisoimisen työajan puitteissa. Usein on vaikeaa luottaa kolmansien maiden viranomaisten varmentamiin tietoihin saalistodistuksissa, etenkin hyvin korruptoituneiden valtioiden, kuten Filippiinien, kohdalla.

Kehitysideaksi Linder ehdottaakin kontrollikäyntejä tärkeimpiin kalojen ja äyriäisten alkutuotantomaihin komission auditointimatkojen tapaan. Tarkastuskäynnit olisi kohdennettu jäsenvaltioiden toimivaltaisille LIS-valvontaa suorittaville viranomaisille, ja päätarkoituksena olisi tutustua lippuvaltioiden laittoman kalastuksen seurantakäytäntöihin. Tarvetta olisi myös dokumenttien täsmentämiselle: saalistodistukseen tulisi lisätä juokseva asiakirjanumero ja kuljetustiedoista puuttuu vielä nykyisin päivämäärätiedot. Näillä pienillä lisäyksillä CC:n varmentajien ja tarkastajien työnkuva helpottuisi merkittävästi.

Oleellista kalastuksenvalvonnan ja kalakantojen hallinnoimisen kannalta olisi selvittää, mitä kalaa esimerkiksi tonnikalapurkkiin on todella sullottu. Vaikka dokumentaatio ja etiketti väittäisivätkin kalan olevan *Katsuwonus pelamis*a, voi se todellisuudessa olla esimerkiksi äärimmäisen uhanalaista sinievätonnikalaa (*Thunnus maccoyii*), keltaevätonnikalaa (*Thunnus albacares*) taikka valkotonnikalaa (*Thunnus alalunga*). Siksi käyttöön olisi otettava ajoittaiset DNA-analyysit, joita voisi soveltaa toki muihinkin kaloihin. Analyysit voitaisiin suorittaa joko Tullilaboratoriossa tai Evirassa. (J. Linder, henkilökohtainen tiedonanto 08.07.2014.)

4.2.3 Tulli

Tärkeän osan laittoman kalastuksen vastaisessa, Suomen osalta hyvin maahantuontipainotteisessa taistelussa muodostaa helposti ymmärrettävistä syistä Suomen Tulli. Opinnäytetyössä tarkastellaan Tullin monista toimipisteistä kahta: Helsingin sähköistä asiakaspalvelukeskusta sekä Vuosaaren sataman meritullia. Muita mahdollisia LIS-tuotteiden maahanpääsyn väyliä ovat Helsinki-Vantaan lentoasema, Haminan satama sekä Tornion, Kilpisjärven ja Vaalimaan raja-asetat (Tulli 2014).

4.2.3.1 Sähköinen palvelukeskus

Opinnäytettä varten haastateltiin Tullin sähköisen asiakaspalvelukeskuksen (SPAKE) Helsingin toimipisteen asiakaspalvelupäällikköä Tiina Anttilaa, joka selvensi työyhteisönsä toimenkuvaa. Hänen mukaansa SPAKE:ssa työskentelee noin 70 henkeä, joista jokainen saattaa osallistua vuorollaan kalastustuotteiden tuontitullausten käsittelyyn. Tämän lisäksi valtakunnallisella tasolla Tulli työllistää eri toimipaikoissa ja liikkuvissa valvontaryhmissä useita satoja henkilöitä, jotka mahdollisesti jossain vaiheessa maahantuonti- tai maastavientiprosessia osallistuvat kyseisten tuoteryhmien tullauskäsittelyyn.

Ehdoton valtaosa (yli 91 %) kaikista tuontitullauksista käsitellään juurikin sähköisessä palvelukeskuksessa, missä tuonti-ilmoitusten käsittelyprosessi etenee asteittain. Aluksi tullaus nousee käsittelyyn valvonnan suorittaman riskianalyysin perusteella ja välittyy käsittelijälle, joka tarkastaa LIS-tuotteisiin liittyvät, maahantuojan syöttämät tiedot maa- ja metsätalousministeriön LIS-seurantajärjestelmästä. Kyseessä on sama järjestelmä, mitä ELY-keskus käyttää, kertoi Anttila. Mikäli LIS-järjestelmässä on ELY:n merkintä lähetyksen hyväksynnästä, ohjataan maahantuojaa Tullin toimipaikalle, esimerkiksi Helsingin Vuosaaren meritulliin, esittämään alkuperäinen saalistodistus. Tulli ottaa saalistodistuksesta kopion ja postittaa alkuperäisen ELY-keskukselle. Jos kyseessä on tuonti sellaisesta valtiosta, mistä alkuperäistä saalistodistusta ei edellytetä

(eli valtiossa on käytössä komission hyväksymä seurantajärjestelmä, jolla saavutetaan sama valvonnan taso kuin asetuksen 1005/2009 saalistodistuksella), riittää tällöin kopio sähköisestä saalistodistuksesta ja toimipaikan velvollisuudeksi jää dokumenttien ristiintarkastus. Tarkastuksen jälkeen toimipaikan tullivirkailija kirjaa tapahtuman tullausjärjestelmään. Valtiot, jotka käyttävät sähköistä saalistodistusta, ovat kesään 2014 mennessä Etelä-Afrikka, Färösaaret, Islanti, Kanada, Norja, Uusi-Seelanti sekä Yhdysvallat (Euroopan komissio 2014).

Tullin sähköinen asiakaspalvelukeskus siis käsittelee asiakkaiden tuonti-ilmoitukset ja tarkastaa tarvittaessa tiedot MMM:n LIS-järjestelmästä. Tuoteerien hylkäystapausten valvonta on myös keskitetty SPAKE:en. Meritulli sekä Tullin Tornion toimipiste (National Point of Entry, NPE) vertaa maahantuojan esittämät dokumentit ja tapauskohtaisesti postittaa ELY:yn alkuperäiset saalistodistukset. Työssä käytettäviin työkaluihin sisältyvät LIS-rekisterin ohella muun muassa Tullin omat sähköiset järjestelmät, kuten ITU ja EDI, EU:n yhteiset järjestelmät SAD ja TRACES, logistiikkayritysten omat tuotteiden seurantaan ja jäljitettävyyteen liittyvät ohjelmistot sekä 11 eri ministeriön alaisten toimielinten rekisterien seuranta. (T. Anttila, henkilökohtainen tiedonanto 2014). Jos maahan saapuvassa kalatuotteessa on alle 50 % kalaa, tarkastetaan se elintarvikehygienian takaamiseksi tullilaboratoriossa. Jos kalaa on enemmän kuin 50 %, kuljetetaan tuote Eviran eläinlääkinnälliselle rajatarkastusasemalle eläinlääkärin tutkittavaksi (Tulli 2010: Rajoituskäsikirja, 1).

Tullin uudet työntekijät perehdytetään käytettävien ohjelmien käyttöön, minkä lisäksi myös kauemmin palveluksessa olleita jatkokoulutetaan tarpeen mukaan. Vuotuisilla Tullin rajoituspäivillä työntekijöille esitelmöidään uusimmista tuonti- ja vientirajoituksista, millä pyritään varmentamaan tullivirkailijoiden ajantasainen tietämys meneillään olevista uudistuksista niin laki- kuin käytäntötasolla. Tullin omilla, sisäisillä koulutuksilla vahvistetaan jo olemassa olevaa ammattitaitoa ja opetetaan uutta. Hektisenä, kansainvälisenä alana Tulli ratsastaa uudistusten aallonharjalla ja toimintatavat saattavat muuttua nopeallakin sykkeellä. Useimpia Tullissa tarvittavia tietoja ja taitoja ei opeteta julkisissa oppilaitoksissa, min-

kä vuoksi sisäisillä koulutuksilla on ensiluokkaisen tärkeä asema Tullin toiminnan kehittämisessä.

LIS-asetus ilmenemismuotoineen muodostaa Tullille sangen pienen työmäärän tarkasteltaessa Tullin kokonaiskuvaa. Tämä johtuu pitkälti ensinnäkin Tullin valtaisasta työmäärästä kuin myös virkailijoiden hyödyntämän LIS-järjestelmän helppokäyttöisyydestä. LIS-velvoitteet ovat hoidettavissa parhaimmassa tapauksessa parilla napin painalluksella. Lisäksi monet LIS-valvonnan toiminnot ovat hyvin sidoksissa Tullin muihin työtehtäviin ja hoituvat ikään kuin muun työn ohessa. Tuonti-ilmoituksissa esiintyy kuitenkin piikkejä lähinnä kauppapoliittisista syistä, esimerkkinä vuodenvaihteeseen ja heinäkuun alkuun sijoittuva tonnikalan tuontikiintiön avaaminen.

Tullin lähimmät yhteistyöviranomaiset ovat ELY-keskus sekä tuote-erän hylkäämistapauksissa muiden EU-maiden tullit, jolloin sovelletaan erityistä riskitietojärjestelmää. Tullilla on myös käytössään julkinen Internet-pohjainen Uljas-järjestelmä, mistä löytyy ajantasaista статистиikkaa Suomeen tuotavista tuotteista tullinimikkeittäin. Järjestelmä löytyy osoitteesta www.uljas.tulli.fi.

Meriteitse maahan saapuneelle tuotteelle on määriteltävä tulliselvitysmuoto viimeistään 45 päivän ja maateitse saapuneelle 20 päivän kuluessa maahantuonnista (Tulli 2014). Tulliselvittämättömät hyödykkeet säilytetään väliaikaisessa varastossa taikka sataman konttikentällä, kunnes niille on Tullin luvalla osoitettu jokin selvitysmuoto. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa kalastustuotteiden kohdalla merikuljetusten osalta varastointia esimerkiksi Vuosaaren konttikentälle. Maakuljetuksien kohdalla kuljetusyksikkö, kuten rekka, odottaa rajatullin pihalla, kunnes ilmoitus on käsitelty ja hyväksytty. Mahdolliset tulliselvitysmuodot ovat

- tavaroiden asettaminen tullimenettelyyn
- tavaroiden siirtäminen vapaa-alueelle, vapaavarastoon tai tullivarastoon
- tavaroiden jälleenvienti
- tavaroiden hävittäminen
- tavaroiden luovuttaminen valtiolle

(Tulli 2014.)

Mikäli maahantuonti kuitenkin evätään puutteellisten dokumenttien takia, toimittaa ELY-keskus hylkäyspäätöksen tiedoksi SPAKE:en, joka on puolestaan yhteydessä maahantuojaan. Maahantuojan velvollisuus on tällöin laatia hylätylle tuotteelle palautusstrategia, jossa ilmoitetaan SPAKE:lle tarkat tiedot lähetyksen suunnitellusta palautusajasta ja kuljetusvälineestä. Tullille on välitettävä vielä erillinen ilmoitus ennen lähetyksen lastausta ja anottava laivauslupaa. Kun kuljetusajankohta ja -väline on varmistettu, huolehtii SPAKE valvontayhteistyössä rajavartioston ja satamaoperaattoreiden kanssa kyseisen kuljetusyksikön poistumisesta Euroopan unionin alueelta. Koska Suomeen ei saavu valtamerialuksia, vastaa syöttöliikenteestä nk. feederit, jotka kuljettavat yhteisöstä poistettavan tuotteen toisen jäsenvaltion satamaan siirtokuormattavaksi. Kulkuvälineseurannalla varmistetaan vielä, että kyseinen tuontiin kelpaamaton tuote-erä kuljetetaan valtamerialuksella ulos EU:n vesiltä.

Jos hylkäysperusteena on todennettu laiton kalastus, voidaan koko lähetyksen määrät hävitettäväksi Eviran rajaeläinlääkäriin parhaaksi näkemällä tavalla. Toistaiseksi tällaista tapausta ei Suomessa ole vielä ollut, eikä nykyinen kansallinen lainsäädäntö ota kantaa, miten kyseisessä tapauksessa tulee toimia. Todennäköisin vaihtoehto laittomasta kalastuksesta peräisin olevien kalastustuotteiden hävittämiseen lienee Ekokemin jätteidenkäsittelylaitos Riihimäellä. (T. Anttila, henkilökohtainen tiedonanto 21.05.2014.)

4.2.3.2 Vuosaaren meritulli

Vuosaaren meritulli edustaa useimmille maahantuotaville kalastustuotteille ensimmäistä kosketuspintaa Suomen maaperään. Sataman tullivirkailija Mervi Haltin mukaan marraskuussa 2008 avatun sataman yhteydessä toimivalla tullilla on palkkalistoillaan kahdeksan henkilöä, jotka ovat tekemisissä kalaerien tullausten kanssa. LIS-valvonnan kannalta tärkeimmät työvälineet näille tullivirkailijoille ovat niin tullin oma ITU-järjestelmä kuin MMM:n LIS-järjestelmä. Haltin mukaan laittoman kalastuksen ehkäisy- ja poistotoimenpiteet eivät ole merkittä-

vällä tavalla lisänneet virkailijoiden työmäärää ja siihen sisältyvät dokumentit tarkistetaan muiden tehtävien ohella osana normaalia työpäivää.

LIS-asetuksen tultua voimaan alkuvuodesta 2010 työntekijöille järjestettiin aiheesta sisäistä koulutusta ja sittemmin asiaan on perehdytty tullin rajoituspäivillä. Uuden rajoituksen mukanaan tuomiin velvoitteisiin tottuminen otti toki aikansa, mutta sen koommin ei kala- ja äyriäistuotteiden maahantuonti ole tuottanut tullivirkailijoille suurempia ongelmia.

Maahan rahdattavat elintarvikkeet saapuvat Vuosaaren satamaan konttitavarana feeder-aluksilla yleisimmin Saksasta, Hollannista, Belgiasta ja Englannista ja päätyvät satamaoperaattorien (esim. Containersteve, Finnsteve, Steveco) käsittelyyn. Tullin osuudeksi jää todistusten tarkastaminen. Tavallisimmin tavaranhaltijan eli maahantuojan edustaja tuo tullivirkailijalle tullauksen aloittamiseen tarvittavat dokumentit eli saalistodistuksen laivaustietoineen ja terveystodistuksen sekä alkuperämaasta että Eviran rajatarkastusasemalta. Virkailija vertaa paperidokumenttien tietoja sähköisestä järjestelmästä löytyviin ja mikäli tiedot täsmäävät, voidaan lähetykselle määrittää tavaranhaltijan valitsema tulliselvitysmuoto. Muoto on kuitenkin määritettävä 45 päivän kuluessa kontin saapumisesta (Tulli 2014).

Kontille myönnetään myös siirtolupa Hakuninmaalle rajatarkastuspisteeseen, jos Eviran skannaamassa CVED-todistuksessa ja ELY-keskuksen tarkastamassa saalistodistuksessa ei ole havaittu puutteita. CVED-todistuksen perusteella Tulli laskuttaa huolitsijaa siirtoluvasta. Dokumenttien ollessa kunnossa hyväksymispäätökseen ja näin ollen tavarantoimitukseen vapaaseen kiertoon kuluu tullivirkailijalta noin kymmenisen minuuttia. (M. Halt, henkilökohtainen tiedonanto 30.05.2014.)

Esimerkiksi vuonna 2013 Vuosaaren satamasta Hakuninmaalle tarkastukseen lähti yhteensä 525 erää kalasäilykkeitä, joista ehdoton valtaosa (313 erää, 4 245 445 kg) oli peräisin Thaimaasta. Muita alkuperämaita olivat muun muassa Mauritius, Kolumbia, Filippiinit ja Marokko. (Tulli 2013: Vuosaaren sataman

tuontitilastot.) Viime vuosina satamasta on lähtenyt noin sata CVED:llä varustettua lastia kuussa eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen.

Jotkin kuljetus- ja huolintaliikkeet, kuten Tuko Logistics Osuuskunnan huolinnasta vastaava Nurminen Logistics Oy, ovat saaneet tullilta AEO-statusen, joskin vielä tällä hetkellä heitä sitovat samat maahantuontivelvoitteet kuin muitakin toimijoita. APEO-statusta ei toistaiseksi ole myönnetty yhdellekään toimijalle.

Vuosaaren meritulli tekee läheistä yhteistyötä ensinnäkin SPAKEN ja huolitsijoiden kanssa. Muita merkittäviä tahoja ovat Uudenmaan ELY-keskus sekä Eviiran BIP-asema. Mikäli meritulli tarvitsee virka-apua muiden maiden tulleilta, välitetään avunpyyntö Helsingin Erottajalla sijaitsevan tullin valvontaosaston, entisen Tullihallituksen kautta. Muissa mahdollisissa ongelmatilanteissa meritullista otetaan tilannekohtaisesti yhteyttä lähimpiin yhteistyötahoihin. Ongelmia on ollut toistaiseksi hyvin harvoin.

Ajoittain ongelmatilanteita on kuitenkin syntynyt alkuperäisten saalistodistusten esittämisen ja tarkastamisen yhteydessä. Halt kertoi, että nykyaikaiset, tehokkaat ja laadukkaat tulostimet ja skannerit vaikeuttavat huomattavasti alkuperäisten saalistodistusten varmentamista. Tästä käytännöstä haluttaisiinkin päästä Tullissa eroon ja se helpottaisi myös tavaranhaltijan ja huolitsijan vastuuta. Tulevaisuuden visioissa näitä alkuperäisiä todistuksia ei tarvitsisi näyttää tullivirkailijoille eikä näin ollen myöskään postittaa ELY-keskukselle. Kaikki hoituisi nopeasti, vaivattomasti ja tehokkaasti sähköisen palvelukeskuksen organisoimana, sähköisesti, totta kai. (M. Halt, henkilökohtainen tiedonanto 30.05.2014.)

4.2.4 Elintarviketurvallisuusvirasto

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira on maa- ja metsätalousministeriön alainen laitos, joka aloitti toimintansa 01.05.2006, kun elintarvikevirasto, eläinlääkintä-, ja elintarviketutkimuslaitos sekä kasvintuotannon tarkastuskeskus sulautettiin yhteen. Yhdistämisen myötä syntyneen viraston päätavoite on varmistaa tutkimuksen ja valvonnan keinoin elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu sekä edistää

toiminnallaan niin eläinten kuin kasvien terveyttä. Eviran päätoimipaikka on Helsingin Viikissä. (Evira 2014.)

4.2.4.1 Eläinlääkinnällinen rajatarkastusasema

Eviran alaisuudessa toimii neljä eläinlääkinnällistä rajatarkastusasemaa (BIP) valtion hyväksymillä rajanylityspaikoilla. Näistä asemista kaksi sijaitsee pääkaupunkiseudulla; Helsinki-Vantaan lentoasemalla ja Helsingin Hakuninmaalla, loput Kaakkois-Suomessa Haminassa ja Vaalimaalla. Pääkaupunkiseudun toimipisteet on yhdistetty siltä osin, että molempia hoitaa sama henkilöstö. Eläinlääkinnällisten rajatarkastusasemien päätehtävä on eläintautien leviämisen estäminen Euroopan unionin ulkopuolisista maista. (Evira 2013: Eläinlääkinnällinen rajatarkastus Suomessa.)

Valtaosa Suomeen rahdattavista kalastustuotteista saapuu maahan konttitavarana Vuosaaren sataman kautta, jolloin rajatarkastusvelvollisuus koskee Hakuninmaan toimipaikkaa. Kyseinen toimipiste työllistää kolme henkilöä; kaksi rajaeläinlääkärinä ja yhden avustajan. Toisen rajaeläinlääkärin vastuulla ovat myös lentoaseman tarkastukset, joista on aina sovittava etukäteen. Hakuninmaa sijaitsee maantieteellisesti suhteellisen kaukana Vuosaaren satama-alueesta, minkä vuoksi tarkastukseen tuotava kontti tarvitsee poikkeuksetta Tullin siirtoluvan, sillä ennen Eviran tarkastuksen hyväksyntää tuotteita ei voi laskea markkinoille vapaaseen kiertoon. (Rajaeläinlääkäri L. Pessi, henkilökohtainen tiedonanto 22.05.2014.)

Eviran tarkastusvelvollisuus koskee LIS-asetuksen mukaan kaikkia kalastustuotteita, mikäli niissä on kalaa vähintään 50 %. Kalojen ja äyriäisten maahantuonnin kannalta merkittävää on, ettei eläinlääkinnällinen rajatarkastusvelvoite kuitenkaan koske Norjasta ja Islannista saapuvia tuotteita EU:n ja ETA-maiden välisestä vapaakauppasopimuksesta johtuen (Tulli 2012: Rajoituskäsikirja, 3).

Rajaeläinlääkäri tarkistaa maahantuojan ennakoilmoituksen komission ylläpitämästä sähköisestä TRACES-järjestelmästä ja saa samalla varmistuksen siitä, että tullit on aloittanut tullauksen. Tullauksen avauksesta skannataan Eviraan

myös paperinen dokumentti, mistä ilmenee osoitettu rajatarkastusajankohta. Rajatarkastusasema välittää puolestaan tullille CVED-lomakkeen (Common Veterinary Entry Document), minkä perusteella tulli laskuttaa maahantuojalta tai maahantuojan edustajalta rajatarkastusmaksun; noin 500 €/erä. (Rajaeläinlääkäri T. Juselius, henkilökohtainen tiedonanto 22.05.2014.)

Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä eläinlääkäri tarkastaa joko kontin mukana saapuvan tai sähköisesti ennakkoon lähetetyn terveystodistuksen, mistä ilmenee tuotteen tarkempi kuvaus määrineen. Tämän sertifikaatin on jo aiemmin varmentanut tuotteen alkuperämaan kompetentti terveystoimintaviranomainen. EU on luonut eri tuoteryhmille terveystodistuslomakemallin sertifikaatin varmentamisen helpottamiseksi. Terveystodistuksessa ilmoitettujen tietojen lisäksi myös kontin sinetin koodin on täsmättävä ennakkotietojen kanssa, jotta tarkastus sujuu tehokkaasti ja ripeästi. (T. Juselius, henkilökohtainen tiedonanto 22.05.2014.)

Riippuen tuote-erän luonteesta tunnistustarkastus tapahtuu joko kylmätilassa taikka huoneenlämmössä. Tunnistustarkastuksessa varmistetaan siitä, että tuote on todella sitä, mitä sen väitetään olevan. Pakkauksesta on myös löydyttävä suomenkielinen tuotekuvaus, maahantuojan tiedot sekä parasta ennen -merkintä. Tunnistuksen jälkeen edetään fyysiseen tarkastukseen, mikä suoritetaan pääasiallisesti aistinvaraisesti. Tuotteesta tarkastetaan ulkonäön lisäksi haju ja maku ja tarvittaessa siitä otetaan pieni näyte laboratoriotutkimuksia varten. Viileässä säilytettävistä tuotteista mitataan lisäksi lämpötila kylmäketjun pitävyyden varmistamiseksi. Maahantuonnille ei löydy estettä, mikäli lähetys

- on hyväksytystä alkuperämaasta
- saapuu hyväksytyltä tuottajalta
- ei ole ristiriidassa minkään suojapäätösten kanssa
- terveystodistus on oikean mallinen ja se on täytetty oikein

Rajaeläinlääkärin hyväksynnän jälkeen kontti pääsee jatkamaan matkaansa päämääräänsä.

Tapauksissa, joissa saapuvaa lähetystä ei voida hyväksyä, palautetaan tuote kuljetusyksikköineen alkuperäismaahan. Tietyissä tapauksissa on mahdollista hävittää lähetys eläinlääkärin määräämällä tavalla. Hävittämismetodiin vaikuttaa ensinnäkin tuotteen muodostama uhka ihmisille ja eläimille sekä hävittämiseen johtaneet perusteet (laiton kalastus, väärennetyt dokumentit jne.). Tapauskohtaisesti hävittämiskeinoja voivat olla muun muassa tuotteen ohjaus Ekokemiin Riihimäelle, kompostointi taikka prosessointi rehuksi. (L. Pessi, 2014.)

Lähimmissä tekemisissä Hakuninmaan BIP on maahantuojien ja huolitsijoiden kanssa. Tärkeitä yhteistyöviranomaisia ovat tulli, maa- ja metsätalousministeriön ruokaosasto sekä ympäristökeskus. Euroopan komissio järjestää usein koulutuksia myös elintarviketurvallisuusviranomaisille, mutta erityisesti laittomaan kalastukseen liittyvistä toiminnoista ei rajatarkastusasemilla ole ohjeistusta tarjolla. Ongelmatilanteissa käännetään useimmiten MMM:n puoleen.

Pessin ja Juseliuksen mukaan työn suurimman haasteen muodostaa muutokset lainsäädännössä. He tosin ovat tyytyväisiä nykyiseen lainsäädäntöön, mikä on jo varsin kattava. Kehityskohteiksi he luettelivat tiedonkulun tehostamisen eri viranomaisten ja asiakkaitten välillä ja yksi keino tähän olisi siirtää rajatarkastusasema Vantaan rajalta Vuosaaren sataman yhteyteen. Työvälinearsenaalia olisi myös kasvatettava. Asiakas- ja viranomaistoimintaa yksinkertaistamaan ja nopeuttamaan voisi ottaa käyttöön niin sanotun ”yhden luukun periaatteen”, jolloin kaikki asioitava voitaisiin käsitellä yhdessä tilassa. Tällä hetkellä asiakkaiden kun on juostava eri instanssien luukuilta toisille lomakkeittensa kanssa. Haaveissa siintää myös valtakunnallinen tiedotuskampanja eläinten ja eläinperäisten tuotteiden maahantuontivaatimuksista yleisen tietoisuuden lisäämiseksi.

4.3 Viranomaiset Virossa

Virossa laitonta kalastusta vastaan on valtuutettu taistelemaan kolme hallinnollista elintä: maatalousministeriön (Ministry of Agriculture) kalatalousosasto, tullilaitos (Tax and Customs Board) sekä ympäristöministeriön alainen ympäristövalvontavirasto (Environmental Inspectorate). Näiden valvontaviranomaisten

väliset vastualueet ovat selkeästi rajattu ja määritetty Viron kalastusta koskevassa lainsäädännössä. (Estonian Fisheries Control Action Program 2011.)

4.3.1 Ministry of Agriculture

Maatalousministeriön kalatalousosaston vastuulla ovat kalastuskiintiöiden (ITQ) hallinta, Virosta vietävät kalansaaliit ja niiden saalistodistusten tarkastaminen sekä kalastusalusrekisterin ylläpito ja päivittäminen. Violla on kalastuskiintiöitä myös Itämeren alueen ulkopuolella Pohjois- ja Etelä-Atlantilla sekä Barentsinmerellä, Huippuvuorten ympäristössä. Näiden alusten saaliit puretaan EU:n ulkopuolisiin satamiin, kuten Norjan Tromssaan, Islannin Hafnarfjörðuriin sekä Uruguayn Montevideoon (Ministry of Agriculture 2014: Eesti kalanduse strateegia 2014-2020, 36). Virosta vietävien, lähinnä Ukrainaan ja Venäjälle suuntautuvien kalastustuotteiden määrä on ollut kovassa nousussa ja näin ollen myös tarkastettavia saalistodistuksia on saapunut maatalousministeriöön yhä enemmän. Kun aiemmin kalatalousosasto tarkasti vuosittain viitisentoista saalistodistusta, saavat kalatalousviranomaiset nykyisin selata läpi yli 800 todistusta per vuosi. (Advisor S. Suviste, henkilökohtainen tiedonanto 28.05.2014.)

Viron kalastuslain mukaan merikalastuksen saalistodistukset on välitettävä maatalousministeriöön varmennettaviksi ja sieltä tullille hyväksyttäväksi vähintään kolme työpäivää ennen arvioitua maastavientiä (Estonian Fishing Act, artikla 19).

Saalistodistusten tarkastaminen on jaettu neljään pienempään alaosaan, joista kolme keskittyy vientiin ja yksi tuontiin. Vientiä seuraavat ryhmät ovat

- Itämerellä tapahtuva troolikalastus
- Aavan meren kalastus (EU:n ulkopuoliset alueet)
- Rannikkokalastus

(Ministry of Agriculture 2007: Estonian Fisheries Strategy 2007-2013, 8-14.)

Kaikista näistä ryhmistä todistukset välitetään maatalousministeriölle, eniten todistuksia saapuu Itämeren troolikalastuksesta. Tuontia puolestaan kontrolloi hyväksytyjen rajanylityspaikkojen valvontaryhmä tärkeimpinä toimipisteinään Muugan rahtisatama Harjunmaalla, Tallinnan lentoasema sekä Narvan raja-asema Itä-Virunmaalla. Yhteensä näissä alaosastoissa saalistodistuksia tarkastaa 11 henkilöä, jotka ovat tosin osa-aikaisia. (S. Suviste, henkilökohtainen tiedonanto 28.05.2014.)

Viennin osalta Virossa ei ole käytössä sähköistä saalistodistusten tarkastusjärjestelmää, joten kaikki todistukset varmennetaan manuaalisesti. Todistukset tulostetaan, tarkastetaan ristiin ministeriön ylläpitämistä rekistereistä (lokikirjat, satamaan purut ja ensimyyntit), leimataan, allekirjoitetaan, skannataan ja arkistoidaan. Menetelmä on toki tarkka, joskin aikaa vievä. Toistaiseksi Viro ei kuitenkaan suunnittele sähköiseen varmennusjärjestelmään siirtymistä, vaan on päättänyt odottaa komission suositusta ja tarkempaa ohjeistusta siitä, millainen järjestelmän tulisi tarkkaan ottaen olla.

Tähän mennessä yhtäkään vientierää ei ole Suvisten mukaan tarvinnut evätä, mutta toisinaan on ollut tarpeellista lähettää kalastajille lisäselvityspyyntöjä, joiden perusteella heille tarjotaan mahdollisuus korjata todistuksessa ilmenneet epäselvyydet. Näihin pyyntöihin on vastattu asiallisesti, joten vientiprosessia on voitu jatkaa.

LIS-asetuksen astuttua voimaan tammikuussa 2010 maatalousministeriössä perehdytettiin henkilökuntaa laittoman kalastuksen valvontatoimiin ja sittemmin asiasta on järjestetty tiedotustilaisuuksia tarpeen mukaan. Myös komission järjestämiin puolivuositilaisiin koulutuksiin on osallistuttu mahdollisuuksien niin salissa. (S. Suviste, 2014.)

Ongelmatilanteissa kalatalousosasto tarttuu Euroopan komission meri- ja kalastusasioiden pääosaston julkaisemaan LIS-Käsikirjaan sekä komission ja neuvoston laittoman kalastuksen poistamista koskeviin asetuksiin 1010/2009 ja 1005/2008. Mikäli kyseisistä opuksistakaan ei löydy apua, käännyttään itse DG

Maren puoleen ja kysytään asiaa LIS-postilaatikolta osoitteesta MARE-QUERIES-IUU-1005-2008@ec.europa.eu.

Haasteellisimmaksi seikaksi työssään Suviste rankkasi resurssipulan. Henkilökunnan vähyys korreloi suoraan työpöydälle kasaantuvien papereiden kanssa. Oman työn organisoiminen työajan puitteissa on usein problemaattista, ja oman lisänsä järjestelyongelmiin luovat lomat ja sairaspöissaolot. Silakka- ja kilohailisaaliit eivät voi odottaa satamassa useita päiviä hyväksyntää. Suviste myöntää, että sähköisen järjestelmän tehostaisi toimintaa, mutta toivoo EU:lta yhteistä ohjetta kyseisen järjestelmän luomiseksi, jotta saalistodistusten varmentaminen olisi tasapuolista ja yhdenmukaista.

Hän haaveileekin yhteisestä, globaalista Internet-pohjaisesta järjestelmästä, jossa jo kalastaja maantieteelliseen sijaintiin ja kansallisuuteen katsomatta voi alkaa täyttää saalistietoja. Samaa ohjelmaa hyödyntäisivät niin satamaviranomaiset, tulli, eläinlääkintäviranomaiset kuin kalataloustarkkailijatkin, eikä ohjelman käyttöoikeus rajoittuisi vain Euroopan unionin jäsenmaihin. Tällä saataisiin luotua yhdenmukainen, läpinäkyvä struktuuri taisteluun laitonta kalastusta vastaan ja viranomaiset voisivat helposti seurata, missä ja miten saalistodistukset ovat kiertäneet ja kuinka tarvittavat tiedot ovat kohta kohdalta täyttyneet. (S. Suviste, henkilökohtainen tiedonanto 28.05.2014.)

4.3.2 Tax and Customs Board

Toinen Viron valtuutetuista LIS-valvontaviranomaisista on tullilaitos (Tax and Customs Board), jonka vastuulle on säilytetty maahantuotavien kalastustuotteiden saalistodistusten tarkastaminen ja maasta vietävien tuotteiden CC-varmennus (Estonian Fisheries Action Program 2011). Tullilla on käytössään sähköinen saalistodistusten tarkastamisjärjestelmä, mikä on tiiviisti yhteydessä tullauksissa käytettävään ohjelmaan. Maahantuojien on ladattava saalistodistukset ennen erän maahantuontia tähän tullausjärjestelmään ja virkailijoiden velvollisuus on tarkastaa, että todistukset ovat asianmukaisesti täytetty. Hyödyllinen, usein käytetty työkalu asiakirjojen tarkastamisessa on EU:n sähköinen

SMS-järjestelmä. Kuten Suomen tullissa, myös Virossa hyödynnetään riskianalyysiä maahan saapuvien tuote-erien kontrolloinnissa. (Senior Customs Officer Erika Brosman, henkilökohtainen tiedonanto 28.05.2014.) Tämä riskianalyysi seuraa

- Epäluotettaviksi koettuja alkuperävaltioita
- Uhanalaisia kalalajeja
- Uusia maahantuojia
- Puutteellisesti tai väärin täytettyjä dokumentteja
- Prosessointitodistuksia (Annex IV)

Mikäli saalistodistuksessa ilmenee jokin tai useampi edellä mainituista faktoreista, nostaa tullausjärjestelmä todistuksen automaattisesti niin kutsutulta vihreältä linjalta keltaiselle ja saalistodistus liitteineen päätyy tullivirkailijan tarkempaan tarkasteluun. Keltaiselta linjalta erä voidaan ohjata joko takaisin vihreälle, jolloin tuote lasketaan vapaaseen kiertoon taikka punaiselle, jolloin tullaus Brosmanin kertoman mukaan keskeytetään ja mahdollisesti erän maahantuonti evätään.

Tähän mennessä ei Virossa ole evätty yhtäkään maahantuontia, sillä lähetetyt lisäselvityspyynnöt ovat tuottaneet toivottavan tuloksen. Tapauksissa, joissa tuotetta ei kuitenkaan päästetä vapaaseen kiertoon, menettelytapoja on kaksi: Eläinlääkintäviranomaisen voi myöntää luvan tuotteen takaisin lähettämiseen tai tuote voidaan hävittää kontrolloidusti jätteidenpolttolaitoksessa.

Kalastustuotteet voivat saapua Viroom viiden hyväksytyyn rajanylityspaikan kautta, joista Narva ja Luhamaa ovat tietulleja Venäjän vastaisella rajalla ja Paldiski ja Muuga Itämeren satamia. Lentoteitse ainoa väylä on Tallinnan lentoasema. Tullilaitos on anonut luvan EU:lta ja ympäristöministeriöltä maahantuontidokumenttien, -kontaktien ja yhteystietojen ja tilastojen sähköiseen tallentamiseen ja on niiden pohjalta luonut oman tietokannan, jonka pääkäyttäjäksi on nimetty tullista yksi virkailija. Tällä henkilöllä on lupa tehdä myös nk. jälkitarkastuksia, jos ne koetaan tarpeellisiksi. (E. Brosman 2014.)

Muuta LIS-valvontaa suorittavaa henkilökuntaa tullilla on käytössä nelisenkymmentä, joiden joukossa yksi asiaan syvemmin perehtynyt asiantuntija. Henkilös-

tölle on ajoittain tarjottu sisäisiä koulutuksia ja mahdollisuutta omien tietojen saattamiseen ajan tasalle.

Viron tullilaitos on yhteistyössä pääasiassa niin maahantuojien edustajien kuin ympäristöministeriön ja eläinlääkintäviranomaisten kanssa. Joillekin maahantuojille on myönnetty myös AEO-status, joskin tästäkin huolimatta heitä koskevat samat velvoitteet kuin statuksettomia maahantuojia. Tarkoituksena on tulevaisuudessa luopua AEO-statuksella varustettuja toimijoita koskevasta eläinlääkinnällisestä tarkastusvelvoitteesta.

Brosman kertoi, että erityisen hankalaksi työn tekee ajoittain tullikoodien seuranta, sillä koodit saattavat vaihdella maittain. Samalla tavalla prosessoidulle turskalle voidaan antaa eri koodi Yhdysvalloissa, Norjassa ja Venäjällä. Myös pieniä kalastusalueita silmällä pitäen luotu yksinkertaistettu saalistodistus on ajoittain aiheuttanut hämmennystä. Suurin problematiikka sisältyy kuitenkin ristiriitaan saalistodistuksessa ilmoitetun kalamäärän ja todellisuudessa maahan tuodun kalamäärän välillä. LIS-asetuksen (1010/2009) mukaan näiden määrien on täsmättävä, mutta Viron kaltaiseen pieneen maahan on turha tuoda tonneittain tavaraa, jolloin unioniin tuotava lähetys hajotetaan esimerkiksi Hampurissa useampaan pienempään erään ja jaetaan eri valtioihin. Tällöin määrät saalistodistuksessa ja laivaustiedoissa eivät täsmää ja asian selvittäminen on usein sangen työlästä ja aikaa vievää.

Tullilaitoksen osalta Viron nykyinen LIS-valvontakäytäntö toimii kuitenkin varsin moitteettomasti, eikä silmiinpistäviä parannuksia tarvita. Brosman toivoisi kuitenkin enemmän suoraa kanssakäymistä kalastajien ja prosessoijien kanssa ja kritisoi tämänhetkisen, maailmanlaajuisen kalastuksenvalvonnan byrokraattisuutta ja läpinäkymättömyyttä. ”Nykyinen systeemi kasvattaa oleellisesti vastuullisten, luotettavien toimijoiden kuluja jättäen hämäräperäisille toimijoille aivan liian monta heikkoa lenkkiä hyödynnettäviksi. Voidaan myös asettaa kyseenalaiseksi, kuinka sokeasti esimerkiksi kolmannen maiden viranomaisiin voi ja saa luottaa.” (E. Brosman, henkilökohtainen tiedonanto 28.05.2014.)

4.3.3 Environmental Inspectorate

Viron ympäristöministeriön ympäristövalvontavirasto suorittaa etelänaapurimme fyysiset kalastuksenvalvonnan tarkastukset. Sille on keskitetty myös LIS-asetuksiin kirjatun kalastuksenvalvonnan täytäntöönpano ja rikkomusten seuranta. EI ylläpitää kalastusrikkomusrekisteriä ja määrää sanktioita yrityksille, kalastajille ja kalastusalusten päälliköille EU:n pisteytysjärjestelmän mukaisesti. (M. Grossmann, henkilökohtainen tiedonanto 12.05.2014.) Virastolla on valvonnan toteuttamiseksi käytössään seitsemän partiovenettä, kaksi pienlentokonetta ja kaksi helikopteria (Ministry of Environment 2011: Estonian Fisheries Control Action Program 2011).

Virastolla on valtuudet myöntää neuvoston asetuksen 1005/2008 määrittämin ehdoin taloudelliselle toimijalle AEO-status ja se kontrolloi myös kansalaisten sekaantumista laittomaan kalastukseen liittyviin toimiin, kuten kalastamiseen, markkinointiin tai tietojen salaamiseen (Estonian Fishing Act, artikla 19).

Ympäristövalvontaviraston alaisuudessa toimii Viron kalastuksenvalvontakeskus. Keskuksessa valvotaan valtion EEZ:llä liikkuvia aluksia ja sinne ohjataan kaikki VMS-peräinen informaatio. LIS-valvontaan kytkeytyvät toiminnot ovat EI:n osalta lähinnä maasta vietävien kalastustuotteiden saalistietojen tarkastukseen liittyviä. Tiedot tarkastetaan ristiin VMS-tietokannasta, kalastusalusten lokikirjoista, satamiin puruista sekä ensimyyneistä. Ajoittaiset valvontatarkastukset merellä tai satamissa työllistävät myös valvontaviraston 26-henkistä työyhteisöä, mutta päävastuu Viron LIS-valvonnassa painottuu selkeästi maatalousministeriölle ja tullille. (Estonian Fisheries Control Action Program 2011.)

4.4 Viranomaiset Tanskassa

Tanskassa vastuu laittoman kalastuksen valvonnasta on hajautettu kahdelle eri taholle: Tanskan eläinlääkintä- ja ruokaviranomaiselle sekä maatalousministeriön kalastusosastolle. Jako ja vastuualueet on kirjattu myös Tanskan lainsäädäntöön (Foedevarestyrelsen 2014). Tanskan soveltama malli eroaa Suomen ja

Viron toimintavasta siinä, että kalastustuotteiden oheisdokumentit (CC ja Annex IV) tarkastetaan maahantuontivaiheessa eläinlääkinnällisillä raja-asemilla, joita on yhteensä yhdeksän ympäri Tanskaa. Tanska myös laskuttaa jokaisesta vieniin varmentamastaan ja tuontia varten tarkastettavasta saalistodistuksesta. Vastaava laskutuskäytäntö ollaan tulevaisuudessa ottamassa käyttöön mm. Alankomaissakin.

4.4.1 Danish Veterinary and Food Administration

Tanskan eläinlääkintä- ja ruokahallinto DVFA on maan valtuutettu LIS-yhteysviranomainen. Valtion SLO on sijoitettu DVFA:n kansainvälisen kaupan osastolle. Tanskassa laittoman kalastuksen valvonta on maahantuontien ja jälleenvientien osalta DVFA:n alaisten BIP:ien hallinnoimaa kauppavirtaa, eli käytännössä LIS-asiakirjojen tarkastaminen tapahtuu samanaikaisesti samassa toimipisteessä eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen kanssa. SLO:n edustajan, eläinlääkäri Sanne Thorn Jensenin mukaan sovellettu menetelmä on todettu vuosien saatossa erittäin toimivaksi. Vuosikymmenten kokemuksen perusteella rajatarkastusasemilla tiedetään jo etukäteen, millä alkuperämailla ja viejillä on ollut ongelmia eläinperäisten tuotteiden viennin kanssa, jolloin on perusteltua olettaa samojen ongelmien koskevan myös merikalastustuotteita.

Systemaattiset saalistodistusten tarkastukset ja varmennukset aloitettiin Tanskassa vasta tammikuussa 2011, vuoden EU:n ohjeistusta myöhässä. Jensen oli itse mukana kehittämässä valtion omaa LIS-valvontajärjestelmää, sillä yli 20 vuotta raja-eläinlääkärinä toimineena hänellä on runsaasti kokemusta valvonnasta. BIP-asiiantuntijana hän ryhtyikin rakentamaan valvontaverkkoa rajatarkastusasemien varaan. Toiminnot saatiin käyttöön loppukesästä 2010, jolloin katsottiin parhaaksi panna valtiotason LIS-valvonta käytäntöön vasta seuraavan vuoden alusta.

Laittoman kalastuksen valvontaa suorittaa maassa noin 20 henkeä, mikä on huomattavasti enemmän kuin Suomessa tai Virossa. On kuitenkin muistettava, että Tanska on myös merkittävästi suurempi kalastusmaa, jossa maahan saa-

puvat ja maasta lähtevät kalamäärät ovat aivan toista luokkaa kuin pienissä Koillis-Itämeren maissa. Dokumentteja tarkastavat asemilla niin eläinlääkärit kuin DVFA:n itse kouluttamat LIS-tarkastajat. Jensen kollegoineen on laatinut tarkastajille kirjalliset ohjeet asiakirjojen seurantaan. Ohjeissa selvitetään seikaperäisesti kohta kohdalta, kuinka menetellä kun tarkastetaan saalis- ja jalostustodistuksia. Ohjeistusta seuraamalla dokumentteja voisi tarkastaa periaatteessa kuka tahansa.

Kuten mainittu, LIS-tarkastus toteutetaan eläinlääkinnällisen tarkastuksen yhteydessä. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa dokumenttien tarkastuksen lisäksi myös tuote-erän fyysistä tarkastusta, jonka aikana tuotteesta tarkastetaan ulkonäkö, lämpötila, haju ja maku. Marraskuussa 2014 aloitetaan myös riskianalyysiin perustuvat DNA-analyysit. DNA-analyyseistä osana LIS-valvontaa on jo saatu positiivisia kokemuksia Iso-Britanniassa ja menetelmää ollaan käynnistämässä Alankomaissakin.

Yleisimmät alkuperämaat Tanskaan suuntautuvassa merikalastustuotteiden virrassa ovat Norja, Färsaaret sekä Grönlanti. Maista tuodaan muun muassa turskaa (*Gadus morhua*) ja pohjankatkarapua (*Pandalus borealis*). Vaikka Färsaaret ja Grönlanti kuuluvat hallinnollisesti Tanskaan, eivät ne ole osa Euroopan unionia, minkä vuoksi ne lasketaan kolmansiksi maiksi. Maita ei kuitenkaan koske EU:n eläinlääkinnällinen rajatarkastusvelvoite (Tulli 2014). Tavallisimmat maahantuotavat tuotteet muista kolmansista maista ovat boniitti (*Katsuwonus pelamis*) ja kalmarit (*Loligo sp.*).

Tanskassa on käytössä samantapainen sähköinen saalistodistusten tarkastusjärjestelmä kuin Suomessa ja Virossa. Maahantuojat tai huolitsijat valitsevat järjestelmästä itselleen sopivimman rajatarkastusaseman, lataavat järjestelmään tiedot maahantuotavasta erästä ja sitoutuvat samalla maksamaan DVFA:lle korvauksen rajatarkastusasemien suorittamasta asiakirjatarkastuksesta. Summa riippuu siitä, lasketaanko kyseinen alkuperämaa nk. matalan riskin valtioksi. Matalan riskin valtioita on tällä hetkellä vain Norja ja siltä veloitetaan 185 DKK (noin 25 €) per CC. Mailta, jotka eivät ole saaneet matalan riskin statusta, veloitetaan 293 DKK (noin 40 €) jokaista saalistodistusta kohden. Lähitu-

levaisuudessa myös Grönlanti saanee matalan riskin statuksen seuraavista syistä johtuen:

- Tanskan viranomaisille on myönnetty pääsyoikeudet Grönlannin omaan LIS-tietokantaan
- Grönlantilaiset saalistodistukset ovat lähes poikkeuksetta oikein täytetty
- Tanskalla on erittäin läheiset suhteet Grönlannin viranomaisiin

Saalistodistuksista saatavilla rahoilla rahoitetaan Tanskan kansallista valvontaa, sillä valtion lainsäädännön mukaan valvottavan tahon (tässä tapauksessa maahantuojien) tulee maksaa siitä koituvat kulut. Viranomaiset eivät saa veloittaa maahantuojilta enempää kuin mitä valvontaan on kulunut, minkä vuoksi maahantuontimaksu tarkastetaan vuosittain. (S. Jensen, henkilökohtainen tiedonanto 17.07.2014.)

Tanskan SLO on läheisissä tekemisissä Alankomaiden ja Iso-Britannian yhteysviranomaisten kanssa ja maat tekevätkin tiiviisti yhteistyötä ja kääntyvät toistensa puoleen mahdollisissa ongelmatilanteissa. Myös Grönlantiin ja Färseerille on hyvät yhteydet, vaikka Jensen kritisoikin Färsearten elektronisia saalistodistuksia tarkastusjärjestelmän puuttumisen vuoksi. Esimerkiksi yhdysvaltalaisen saalistodistusten oikeellisuus on mahdollista tarkastaa internetissä ja samanlainen systeemi tarvittaisiin färsearelaisillekin saalistodistuksille. Kritiikkiä saa myös EU:n saamattomuus yhteisen LIS-järjestelmän luomiseksi. Kehitysideana Jensen ehdottaa LIS-dokumenttien lisäämistä jo käytössä olevaan TRACES-järjestelmään. Tällainen järjestely selkeyttäisi, yhdenmukaistaisi ja nopeuttaisi merikalastustuotteiden kansainvälistä kauppaa hyvin oleellisella tavalla. (S. Jensen, henkilökohtainen tiedonanto 17.07.2014.)

4.4.2 Agrifish

Agrifish on Tanskan ruoka-, maatalous- ja kalastusministeriön alainen yksikkö. Sen tehtävänä on pyrkiä luomaan optimaaliset olosuhteet kestäväälle kasvulle

niin maataloudessa, kalastuksessa ja vesiviljelyssä kuin puutarha-alalla. Kalataloutta koskevia asioita käsittelevät yksikön valvonta- ja kalatalousosastot. (Agrifish 2014.)

Valvontaosasto johtaa Tanskan kalastuksenvalvontakeskusta, minne on keskitetty kaikki data tanskalaisista kalastusaluksista. Tiedot alusten liikkeistä ja saaliista kerätään sähköisin tiedonkeruuohjelmin (VMS, EMR, AIS jne.). Tanskan kalastusta palvelee noin 3400 kalastusalusta ja saaliiden vuotuinen arvo noin 0,4 miljardia euroa. Vientiin lähtevien kalastustuotteiden arvo on vielä suurempi, lähes 2,2 miljardia euroa. Koska Agrifish'n kalastuksenvalvontakeskuksella on yksityiskohtaista, ajantasaista tietoa tanskalaisista kalansaaliista, on johdonmukaista, että Agrifish on kalastustuotteiden maastaviennistä vastaava instanssi. Tämän lisäksi yksikkö ylläpitää rekisteriä myös ulkomaisten alusten saaliiden purkamisista Tanskan nimettyihin satamiin, joita on yhteensä 11. (Agrifish 2014.)

Tanskan saalistodistuksien laskutuskäytännön mukaisesti Agrifish veloittaa viejiltä 305 DKK (41 €) per varmennettu kotimainen CC. Todistukset varmentava taho on Agrifish'n kalatalousosasto. (S. Jensen, henkilökohtainen tiedonanto 17.07.2014).

5 MUUT SIDOSRYHMÄT

Edellä esiteltyjen viranomaisten ja toimijoiden lisäksi laittoman kalastuksen torjunta on muidenkin organisaatioiden intresseissä. Lakien noudattamisen ohella useat yritykset mm. kaupan alalla ovat tarkkoja yhtiönsä imagosta, jota mediaan levinnyt juttu laittomasti pyydettyjen kalastustuotteiden jälleenmyynnistä kolhisi kovin. Kalakantojen kestävydestä ja meriekosysteemien tilasta kantavat huolta monet luonnonsuojeluun erikoistuneet järjestöt.

5.1 Päivittäistavarakauppa ry

Päivittäistavarakauppa ry on jälleenmyynnin ja logistiikan yritysten edunvalvonnan kattojärjestö. Sen moniin tehtäviin kuuluu niin ikään kaupan palveluverkoston ylläpitäminen, elintarvikeketjun tehokkuuden ja tuottavuuden kehittäminen, elintarvikehuollon ja –jakelun varmistaminen, elintarviketurvallisuudesta huolehtiminen sekä ympäristönäkökulmien huomioiminen koko toimintakentässä. PTY:n jäsenyritykset edustavat Suomen suurimpia vähittäis- ja tukkumyynnin yrityksiä ja suomalaista jälleenmyyntiä leimaakin yhteispohjoismaiseen tapaan voimakas ketjuuntuminen, millä yritetään taata riittävä logistinen tehokkuus laajassa ja harvaanasutussa maassa. Jäsenyrityksiin kuuluvat

- Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta SOK
- Ruokakesko Oy
- Suomen Lähikauppa Oy
- Lidl Suomi Ky
- Stockmann Oyj Abp
- R-kioski Oy
- Minimani Yhtiöt Oy
- Tokmanni-konserni
- Wihuri Oy
- Heinon Tukku Oy
- M Itsenäiset Kauppiaat Oy

Jäsenyritysten omistamia hankintayhtiöitä ovat Inex Partners Oy, Tuko Logistics Osuuskunta, Keslog Oy sekä Meira Nova Oy. Päivittäistavarakauppa ry kuuluu suurempaan Kaupan Liiton organisaatioon ja edustaa valtaosaa suomalaisista kaupan alan toimijoista. (Päivittäistavarakauppa ry 2014.) Siksi se on oleellinen sidosryhmä myös LIS-valvonnasta puhuttaessa.

Laittomaan kalastukseen liittyvän lainsäädännön parissa työskentelee tiiviimmin PTY:n Tuoteturvallisuustyöryhmä. Ryhmä tekee läheistä yhteistyötä eri viranomaisten kanssa, seuraa niin Suomen kuin EU:n lainsäädäntöä ja antaa ohjeistuksia ja neuvontaa kaupan alan yrityksille. Nimensä mukaisesti työryhmän vastuulla on seurata jäsenyritysten tuotevalikoimista löytyvien elintarvikkeiden ja kulutustavaroiden myynnin turvallisuutta. LIS-asetuksen ohella PTY:tä sitovat kalastustuotteisiin liittyvät asetukset mm. omavalvonnasta, merikalojen markkinajärjestelystä, elintarvikehygieniasta, pakkausmerkinnöistä sekä eläinperäisten tuotteiden ensisaapumisilmoituksista. Toiminnan organisointi näiden asetusten mukaisesti heijastuu lopulta tuotteen hintaan, joten Päivittäistavarakaupan funktiot vaikuttavat merkittävästi kuluttajiin. (M. Söderström, henkilökohtainen tiedonanto 11.07.2014.)

Merkittävä aspekti tuoteturvallisuuden tarkkailussa on tuotteen jäljitettävyys. PTY työskentelee parempien ja tehokkaampien jäljitysmenetelmien kehittämiseksi, jotta kuluttaja voi halutessaan saada totuudenmukaista tietoa ostamansa kalasäilykkeen alkuperästä ja vaiheista. Pakkausmerkinnästä on löydyttävä asianmukaiset eräkoodit sekä EU:n hyväksyntänumero, joiden perusteella säilykkeen eräseuranta voidaan aloittaa.

Jäsenyritystensä ohella Päivittäistavarakauppa ry ylläpitää yhteyksiä maa- ja metsätalous- sekä työ- ja elinkeinoministeriöihin, eduskuntaan, ELY-keskuksiin ja Eviraan sekä eri kuluttajajärjestöihin. PTY järjestää säännöllisesti sisäisiä tiedotustilaisuuksia lainsäädännön muutoksista ja niihin kytkeytyvistä toimintaohjeista. Laittoman kalastuksen torjuntaan liittyviä infotilaisuuksia on valvonnan alkutaipaleella isännöinyt MMM.

PTY:n Tuoteturvallisuustyöryhmän sihteerin Merja Söderströmin mukaan kalastustuotteet ovat turvallisuusseurannan kannalta erityisen haasteellisia, sillä niihin liittyy paljon eri lainsäädännön pykälää. Myös tuotteiden sensitiivisyys luo omat haasteensa toimitusketjuun ja säilytykseen, sillä etenkin tuore kala pilaantuu herkästi, minkä vuoksi kylmäketjun on oltava katkeamaton. Maahantuonnin pitää olla siis tehokasta, nopeaa ja esteetöntä.

Tulevaisuudessa Merja toivoisi näkevänsä enemmän yleistä tiedotusta kala- ja elintarvikealan uudistuksista. Hän kaipaa myös enemmän läpinäkyvyyttä koko toimitusketjulle aina kalastajista kuluttajan ostoskoriin. Julkiset, EU:n jäsenmaita koskevat tilastot merikalastustuotteiden maahantuonnista ja niiden hylkäämisistä kiinnostaisivat suuresti Päivittäistavarakauppa ry:tä. Söderström nimittäin epäilee, ettei yhteisön jäseniä sitovia LIS-velvoitteita noudateta monessakaan jäsenmaassa yhtä pedantisti kuin Suomessa. (M. Söderström, henkilökohtainen tiedonanto 11.07.2014.)

5.2 WWF Suomi

Laittomasta kalastuksesta ja sen vastaisesta työstä ollaan kiinnostuneita myös luonnonsuojelupiireissä. Yhtenä maailman tunnetuimmista ympäristöjärjestöistä WWF seuraa tarkasti EU:n yhteistä kalatalouspolitiikkaa ja sen muutoksia, ja pyrkii vaikuttamaan päätöksentekoon. Kansalliset WWF-toimistot ovat itsenäisiä yksiköitä, mutta niiden toimintaa koordinoidaan Brysselin pääkonttorista käsin. (WWF Suomi 2014.)

WWF:n Suomen-jaosto Helsingin Sörnäisissä vastaa kotimaan toiminnasta. Toimiston tavoite on olla mukana vaikuttamassa päätöstentekoon niin alueellisesti kuin valtakunnallisesti ja sen myötä on tarkoitus saada ääni kuuluviin myös EU-tasolla. Opinnäytteeseen haastateltiin WWF:n suojeleasiantuntija Matti Ovaskaa. Hänen mukaansa laitton, ilmoittamaton ja sääntelemätön kalastus on lokeroitu WWF Suomen sisäisessä organisaatiomallissa meritiimin alaisuuteen, missä työskentelee kolme henkeä. Tiimissä liputetaan LIS-valvonnan puolesta ja ollaan hyvin tyytyväisiä unionin kattavaan valvontalainsäädäntöön. LIS-

asetusten mukainen toiminta on WWF:n tavoitteiden suuntaista ja järjestön on helppo samaistua EU:n päämäärään kalakantojen hallinnoimisesta kestävästä enimmäistuoton tasolle.

WWF Suomi vaikuttaa osaltaan kalastushallinnon kehittämiseen ja on edustettuna esimerkiksi EU 17 –ryhmän kalastusjaostossa yhdessä MMM:n kanssa, eduskunnan asiantuntijakuulemistilaisuuksissa sekä BALTFISH-forumissa. Forumin tarkoitus on lisätä vaikutusmahdollisuuksia kalastuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä alueellisesti Itämeren rantavaltioiden kesken osana YKP:n uudistusta ja se kanavoi tehdyt päätökset lopulta Euroopan komissiolle. Ovaskan mukaan BALTFISH -forum on kuitenkin ongelmallinen vaikuttamisen väylä, koska toisin kuin Suomessa, monessa muussa Itämeren valtiossa paikallinen WWF ei pääse osalliseksi kansalliseen päätöksentekoon, jolloin luonnonsuojelunäkökulma jää usein muiden intressien varjoon.

Kenties näkyvin osa WWF:n kalataloussidonnaista toimintaa on vuosittain julkaistava Kuluttajan Kalaopas, mikä ohjeistaa kansalaisia vastuullisimpiin valintoihin kalatiskailla hyödyntäen pisteytykseen pohjautuvaa, sangen havainnollista liikennevaloluokittelua. Vihreä väri tarkoittaa, että kyseistä kalalajia oppaassa ilmoitetulla saalistustavalla kalastettuna voi suosia, keltainen väri symboloi kuluttajaa ostamaan kalaa harkiten ja punainen indikoi tuotteen välttämistä. (WWF 2014: Kuluttajan Kalaopas 2014.) Kuluttajan kalaoppaassa on useita lajeja, joita on tuotu Suomeen LIS-järjestelmän kautta (katso liite 5).

Kuluttajan Kalaoppaan taustalla on ulkopuolinen, tutkijataustainen asiantuntijaryhmä, joka kasaa oppaan tekemiensä selvitysten perusteella. Kalakantojen hoidosta, kiintiöistä ja pyydystysmenetelmistä saatava data on peräisin valideista tutkimustiedoista, jotka on kerännyt yhteen kunkin valtion kalatalouteen perehtynyt taho. Suomen tiedot kasaa riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RKTL. Jokaisesta kalalajista saatu informaatio syötetään WWF:n kehittämään rekisteriin ja syötettyjen tietojen pohjalta kalalle ja saalistusmenetelmälle lasketaan pisteet. Kyseessä on ikään kuin kalastushallinnon toiminnan evaluaatio. Mitä vähemmän pisteitä, sitä ”punaisempi” on kyseinen laji tai tapa, jolla se on kalastettu. Myös laiton kalastus on huomioitu tietokannassa. Mikäli alueella, jolta kala

on peräisin, on todettu LIS-periaatteiden vastaista kalastustoimintaa, vaikuttaa se automaattisesti kalalajin pisteytykseen heikentävästi.

Punainen väri ei kuitenkaan tarkoita, että kyseinen kalastustuote tulisi poistaa markkinoilta, vaan sillä halutaan tuoda esille kalastuksen haittapuolet ja alleviivata, kuinka tärkeää on kehittää kalataloushallintoa kestävämpään, ekologisempaan suuntaan. (M. Ovaska, henkilökohtainen tiedonanto 17.06.2014.)

Kalaoppaan ohella WWF Suomen toimintakenttään sisältyy yritysysteistyö. Suuri osa yhteistyöyrityksistä on kaupan ja hotelli-, ravintola- ja catering-alan toimijoita, jotka haluavat päivittää tuotelistansa WWF suositusten mukaisiksi. Esimerkiksi lounasravintolaketjun kanssa voidaan yhdessä käydä läpi tarjottavat kala- ja äyriäistuotteet ja muokata listoja tieteellisiin tutkimuksiin perustuvia suosituksia vastaaviksi. Tällöin ravintoloilla on tarjota enemmän vastuullisesti tuotettua kalaruokaa ja yrityksen imago vihreiden aatteiden ja yhteiskuntavastuun kannattajana vahvistuu. Sama periaate pätee myös vähittäiskaupan yhtiöihin, kuten vaikkapa Ruokakesko Oy:n liikkeisiin ja niiden valikoimaan. Toimimalla yhdessä yritysten kanssa WWF toivoo kykenevänsä vähitellen vaikuttamaan yleisiin kulutustottumuksiin.

Kaupan ja HoReCan lisäksi WWF Suomi on läheisissä tekemisissä ELY-keskusten, RKTL:n, maa- ja metsätalous- ja ympäristöministeriön sekä muiden ympäristöjärjestöjen ja kalastussektorin järjestöjen kanssa. Ovaska haluaisi nähdä tulevaisuudessa yhä enemmän suoraa ja rakentavaa yhteydenpitoa ammattikalastajien ja heidän edustajiensa kanssa ja vahvistaa entisestään hyviä kontakteja Päivittäistavarakaupan jäseniin. Suotavaa olisi hänen mielestään myös EMKR-rahojen ohjaaminen nykyistä enemmän tieteelliseen tutkimukseen sekä selektiivisten pyydysten kehittämiseen ja hankkimiseen. (M. Ovaska, henkilökohtainen tiedonanto 17.06.2014.)

6 MENETTELYTAPOJEN VERTAILU

Esitän kunkin valtion LIS-valvonnan ydintoiminnot yksinkertaistettuna kaaviona vastuualueitten havainnollistamiseksi.

6.1 Kaavio Suomen toimintamallista

6.2 Kaavio Viron toimintamallista

*Environmental
Inspectorate*

Kalastuksenvalvonta ja seuranta

Kalastuksenvalvontakeskus

Rikkomusten seuranta ja seuraamusten täytäntöönpano

VMS-järjestelmä

*Tax and
Customs
Board*

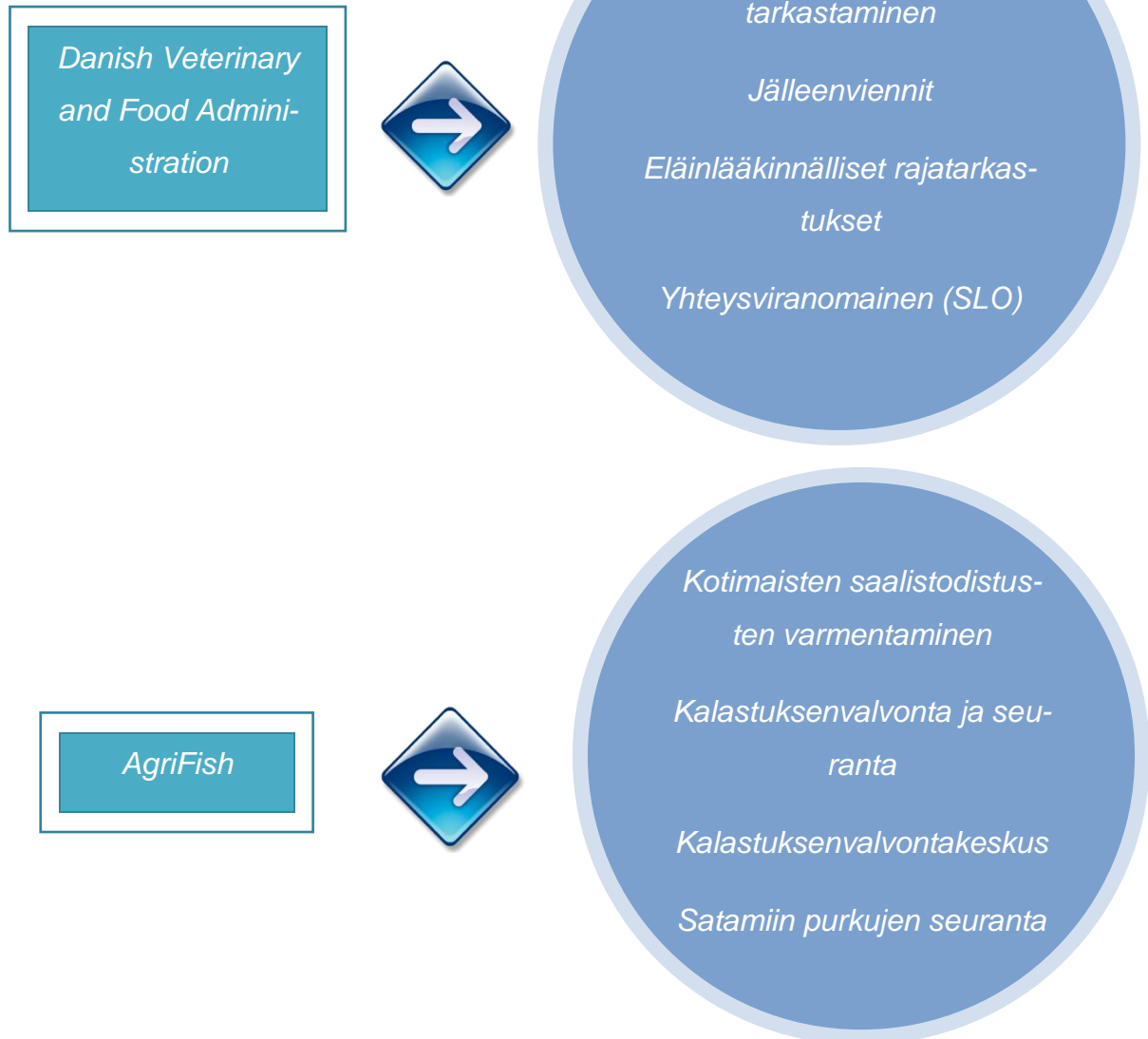

Ulkomaisten saalistodistusten tarkastus

Riskianalyysit

Oman tietopankin ylläpito ja jälkikontrollit

6.3 Kaavio Tanskan toimintamallista

6.4 Menettelytapojen vertailu

Suomen, Viron ja Tanskan tavat organisoida ja hoitaa EU:n laittoman kalastuksen vastaista valvontaa eivät siis eroa toisistaan radikaalisti. Suurimmat eroavaisuudet löytyvät vastuualueiden jakamisessa eri instanssien välillä: Suomessa kalatalousviranomaiselle on osoitettu suuri osa toiminnoista, kun taas Tanskassa funktiot painottuvat eläinlääkinnälliselle puolelle. Virossa puolestaan tullilla on enemmän vastuuta valvonnassa verrattuna Suomeen ja Tanskaan, joissa tulliviranomaiset lähinnä tarkastavat muiden viranomaisten validoimat asiakirjat.

Kaikki kolme maata noudattavat tarkoin yhteisön lainsäädäntöä ja ovat lähettäneet useita tarkastuspyyntöjä kolmansien maiden viranomaisille vuosina 2010-2012. EU-tasolla tarkasteltuna eniten lisätietoja ovat pyytäneet Suomi ja Tanska (100 kpl kumpikin), seuraavina Kreikka (noin 50) ja Viro (kolmisenkymmentä). Muut unionin maat jäivät selkeästi alle 20 lisätietoanomuksen. Myös avunantopyynnöissä Suomi ja Viro ovat unionin kärkeä Tanskan jäädessä selkeästi pienempiin lukuihin (DG Mare, Final Report 2014, 36.). Täten on siis perusteltua olettaa, että kunkin valtion kansallinen LIS-valvonta vastaa hyvin tämänhetkisiin tarpeisiin.

DG Maren loppuraporttia tarkasteltaessa eroja maiden välillä löytyy maahan tuontien epäämisessä. Vuoden 2012 tilaston mukaan eniten maahantuonteja on evännyt Iso-Britannia (9 kpl). Seuraavina kärjessä ovat Espanja, Ranska, Puola ja Irlanti. Liian pedantiksi parjattu Suomi löytyy sijalta kuusi yhdessä Belgian, Tsekin, Liettuan ja Portugalin kanssa. Tanska ja Viro eivät evänneet maahantuonteja kyseisenä vuonna.

Vertailussa tulee huomioida valtioiden erot saapuvien ja lähtevien lähetysten määrissä. Suurena kalastusmaana Tanskaa ei voi täysin verrata pienempiin Suomeen ja Viroon, vaan toimintoja on tarkasteltava suhteutettuna työvoimaan ja kalastustuotteiden määrään. Esimerkiksi jälleenvientiä varten varmennetuissa saalistodistuksissa Tanska on Euroopan ehdoton johtomaa, kun taas Virossa ja Suomessa ei jälleenvientitoimintaa ole (DG Mare, 2014, 34). Tanskassa kalas-

tus- ja kalanjalostusklusteri on suuri ja hyvin kehittynyt ja Virossa eletään kalataloudellista nousukautta. Suomessa alkutuotanto puolestaan kutistuu vuosi vuodelta, mikä korostaa entisestään maahantuonnin merkitystä.

Maiden kalataloudellinen asema huomioon ottaen LIS-valvonta tuntuu toimivan varsin hyvin kussakin tarkastellussa valtiossa nykyisiin tarpeisiin suhteutettuna. Jokaisessa kuitenkin painotetaan henkilöstöressurssien riittämättömyyttä, joten systeemi toiminee ongelmitta niin kauan kuin työmäärä ei oleellisesti kasva. Virossa kotimaisten saaliiden vienti ulkomaille on kuitenkin selvässä nousussa ja Suomessa sekä tuonti- että vienti-ilmoitusten keskittäminen samalle viranomaistaholle luo omat haasteensa työntekijöille. Looginen ratkaisu kasvavan työmäärän aiheuttamaan paineeseen olisi tietysti palkata lisää henkilöstöä, mutta ottaen huomioon nykyisen epävarman ja heikon taloustilanteen, ei lisätyövoiman palkkaamiseen löytyne poliittista tahtoa, eikä näin ollen rahoitustakaan.

Maiden LIS-järjestelmien perusteellisempi vertailu vaatisi syvempää tutustumista kunkin valtion soveltamiin käytäntöihin ja mahdollisesti työkokemusta kustakin relevantista valvontaan liittyvästä toimesta. Tämä selvitys luo kuitenkin hyvän mahdollisuuden jatkotutkimuksiin, joiden perusteella voitaisiin ehkäpä tiivistää maiden välistä yhteistyötä ja EU:n sisäistä integraatiota.

7 LOPPUPÄÄTELMÄT

7.1 Johtopäätökset

Laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen valvonnan jalo tavoite on siis turvata elinvoimaiset meriekosysteemit ja saattaa kaupallinen merikalastus kestävän enimmäistuoton tasolle. Tämä takaa kalastajille luotettavan toimeentulon ja rohkaisee kalatalouden toimijoita rehellisempään, lailliseen työskentelyyn. Yhdessä nämä tekijät vahvistavat kalastussektoria osana monipuolista talousrakennetta niin Euroopassa kuin muualla maailmassa.

EU:n LIS-järjestelmä on ollut toiminnassa kohta viisi vuotta, ja vaikka se on saanut osakseen kovaakin kritiikkiä, on sillä kuitenkin saatu aikaan merkittäviä tuloksia. Järjestelmän soveltaminen kunkin jäsenvaltion omaan lainsäädäntöön ei aina ole ongelmaton ja prosessi voi viedä vuosia. Hallinnon rattaat pyörivät usein hitaasti. Globaali talous sen sijaan muuttuu huomattavasti nopeammalla sykkeellä ja juuri näihin taloudellisten muutosten aiheuttamiin paineisiin, kuten työllisyyteen, on lainsäädännön vaikea vastata riittävän nopeasti. Taloudellinen ahdinko voi houkuttaa kalastajia liikakalastukseen ja dokumenttien väärentämiseen, sillä hupeneva kalakanta tuntuneen varsin pieneltä ongelmalta, jos oman perheen tulevaisuus on vaakalaudalla. Siksi olisikin toivottavaa, että tulevaisuudessa LIS-kuvioon pystyttäisiin lisäämään jonkinlainen kannustin, vaikkapa vuotuinen rahabonus, niille kalastajille, jotka toimivat voimassaolevan lainsäädännön asettamissa puitteissa.

Kalataloudelliseltakin kannalta tarkasteltuna Euroopan unioni on hyvin heterogeeninen alue, mutta samat lakipykälät koskevat niin suurta kalastusmahtia Espanjaa kuin pientä sisämaavaltio Slovakiaa. Ei siis liene ihme, että lainsäädännön sopeuttaminen kunkin maan tarpeisiin ei aina ole kitkatonta. Espanjaan ja Slovakiaan verrattuna Suomi, Viro ja Tanska muodostavat eroavaisuuksistaan huolimatta selkeästi yhtenäisemmän kokonaisuuden. Maat ovat onnistuneet luomaan toimivan valvonnan verkon, eikä mitään näistä Itämeren valtioista voi pitää Euroopan-laajuisen valvonnan heikkona lenkinä. LIS-asetusten täytän-

töönpano on jo pitkällä ja Suomeenkin saataneen lähitulevaisuudessa komission asetuksen (EY) N:o 1010/2009 mukainen pisteytykseen perustuva rikkomusten sanktiojärjestelmä ja kalastuksentralvontakeskus. Nämä uudistukset tuovat Suomea lähemmäs Viroa ja Tanskaa ja esimerkiksi kalastuksentralvontakeskusta perustettaessa voitaisiin olla yhteyksissä etelänaapuriin.

Mikäli Suomen LIS-valvontaa reformoidaan tulevaisuudessa, voitaisiin täälläkin ottaa käyttöön Tanskan mallin mukainen saalistodistusten laskutusjärjestelmä. Tällöin valtio veloittaisi niin maahantuojilta kuin viejiltäkin sopivaksi katsomansa summan jokaista varmennettua tai tarkastettua saalistodistusta varten. Jos jokaisesta CC:sta veloitettaisiin esimerkiksi 50 €, olisi vuonna 2014 syyskuuhun mennessä saatu tuloja 48 800 €. Tällä rahamäärällä pystyisi varmasti palkkaamaan lisää työvoimaa vaikkapa saalistodistusten käsittelyyn, joka on tällä hetkellä käytännössä yhden hengen varassa.

Toinen mahdollinen uudelleenjärjestely voisi koskea kotimaisten ja ulkomaisten saalistodistusten käsittelyn hajauttamista eri tahoille. Kotimaiset CC:t voisi vastaisuudessakin varmentaa Uudenmaan ELY, koska sieltä on pääsy kotimaisiin kalastusrekistereihin, joista todistukseen kirjattavat tiedot voi tarkastaa. Ulkomaiset saalistodistukset voitaisiin tarkastaa esimerkiksi Eviran eläinlääkinnällisellä rajatarkastusasemalla, etenkin jos LIS saadaan joskus BIP:ien käytössä olevan TRACES-järjestelmän yhteyteen. Tätä mahdollisuutta tukee myös huhu Eviran rajatarkastusaseman muutosta Vuosaaren satamaan, jolloin Eviran ja tullin yhteistyö tiivistyy niin kirjaimellisesti kuin kuvainnollisesti.

Tapahtuipa tulevina vuosina Suomen kansalliseen LIS-valvontaan muutoksia tai ei, on EU:n laajuinen laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemiseen, estämiseen ja poistamiseen tähdätty järjestelmä merkittävä poliittinen voimannäyte ja askel kohti kestävämpää, arvokkaampaa huomista. Tarkoitettiinpa arvokkaalla sitten taloudellista arvoa, luonnon biodiversiteetin säilymisen arvoa tai ihmisoikeudellista ja sosiaalista arvoa.

EU:n meri- ja kalastuskomissaari Maria Damanakin sanoin: ”Laiton kalastus on rikos ympäristöä ja meitä kaikkia vastaan”.

KIITOKSET

Vilpittömät kiitokseni kaikille, jotka ovat mahdollistaneet opinnäytetyöni valmistumisen. Kiitän erityisesti kaikkia niitä henkilöitä, jotka ovat kiireistään huolimatta ystävällisesti vastailleet sähköposteihini, suostuneet haastateltaviksi ja avanneet minulle omaa toimenkuvaansa laittoman kalastuksen valvonnan vyyhdissä.

Kiitos myös ystäväilleni Pamela Bredbackalle erinomaisista vinkeistä opinnäytteen kirjoittamiseen ja Mika Arolalle tuesta ja kannustuksesta.

Suurimmat kiitokset kuuluvat kuitenkin Uudenmaan ELY-keskuksen kalatalouspalvelut –ryhmälle ja työnohjaajalleni Jukka Linderille, joka perehdytti minut aiheeseen, luotsasi läpi lainsäädännön ristiaallokon ja jaksoi kärsivällisesti ohjastaa minua oikeaan suuntaan tämän haastavan aiheen kanssa.

LÄHTEET

CFCA IUU Workshop 2010. The IUU Catch Certification Scheme. Koulutusmateriaali

CFCA IUU Workshop 2010. Verification of Catch Certificates. Koulutusmateriaali.

CFCA IUU Workshop 2011. Cooperation among National Authorities. Koulutusmateriaali.

CFCA IUU Workshop 2011. Reporting Obligations under IUU regulation. Koulutusmateriaali.

Danish Agrifish Agency 2014a. About the agency. Viitattu 29.7.2014

<http://www.agrifish.dk/about-us/>

Danish Agrifish Agency 2014b. Commercial fisheries. Viitattu 29.7.2014.

<http://agrifish.dk/fisheries/commercial-fisheries/>

Danish Veterinary and Food Administration 2014. About us. Viitattu 30.7.2014.

<http://www.foedevarestyrelsen.dk/english/Aboutus/Pages/default.aspx>

DG Mare 2014. Study on the state of play regarding application and implementation of council regulation (EC) no 1005/2008 of September 2008, establishing a community system to prevent, deter and eliminate illegal, unreported and unregulated fishing (IUU regulation) specific contract no.3, Final report.

Estonian Fishing Act 13.7.2014

Euroopan Komissio 2009. Ote laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemistä, estämistä ja poistamista koskevasta yhteisön järjestelmästä 29 päivänä syyskuuta 2008 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1005/2008 käytännön soveltamista koskevasta käsikirjasta (LIS-asetus). Lyhennetty käännösversio.

Euroopan Komissio 2009a. Vihreä kirja. Yhteisen kalastuspolitiikan uudistus.

Euroopan Komissio 2009b. Yhteisen kalatalouspolitiikan uudistus. Parempi tulevaisuus kalavaroille ja kalastajille.

Euroopan Komissio 2014b. Euroopan meri- ja kalatalousrahasto (EMKR). Viitattu 16.6.2014.

http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff/index_fi.htm

Euroopan Komissio 2014c. Kalastuksenvalvonta. Valvontajärjestelmän soveltamisala. Viitattu 26.5.2014

http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/control/scope_of_the_control_system/index_fi.htm

Euroopan Komissio 2014d. List of Third Countries requesting a catch certificate for exportation of all catches by fishing vessels flying an EU member state flag. Viitattu 1.7.2014.

http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/illegal_fishing/info/list_of_third_countries_en.pdf

Euroopan Komissio 2014e. Maat, joilla on sähköinen saalistodistus. Viitattu 3.6.2014. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R1010-20130917&qid=1410949895049&from=FI>

Euroopan Komissio 2014a. Yhteinen kalatalouspolitiikka. Kalastusalan hallinnointi EU:ssa. Viitattu 16.6.2014 http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_fi.htm

Eurooppatiedotus 2014. Perustietoa EU:sta. EU lyhyesti. Viitattu 20.5.2014.

<http://www.eurooppatiedotus.fi/public/default.aspx?nodeid=46852&contentlan=1&culture=fi-FI#.VBdB85TV9KY>

European Fisheries Control Agency 2014. About us. Objectives and strategy. Viitattu 26.6.2014.
http://efca.europa.eu/pages/home/about_objectives.htm

Evira 2014. Tietoa Evirasta. Eviran esittely. Viitattu 27.5.2014.
<http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/esittely/>

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta ja eräiden lakien muuttamisesta.

Inex Partners Oy 2014. Inex yrityksenä. Mitä Inex tekee? Viitattu 13.6.2014.
<http://www.inex.fi/inex-yrityksena/mitae-inex-tekee/>

Juselius, T. 2013. Eläinlääkinnällinen rajatarkastus Suomessa. Koulutusmateriaali.

Komission asetus (EY) N:o 1010/2009 laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemistä, estämistä ja poistamista koskevasta yhteisön järjestelmästä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1005/2008 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä.

Maa- ja metsätalousministeriö 2009. LIS-järjestelmä. Koulutusmateriaali.

Maa- ja metsätalousministeriö 2013. Saalistodistusjärjestelmä. Koulutusmateriaali.

Ministry of Agriculture of the Republic of Estonia 2007. Estonian Fisheries Strategy 2007-2013.

Ministry of Agriculture of the Republic of Estonia 2011. Estonian fisheries control action program for the Baltic Sea in 2011.

Neuvoston asetus (EY) N:o 1005/2008 laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemistä, estämistä ja poistamista koskevasta yhteisön järjestelmästä.

Neuvoston asetus (EY) N:o 1224/2009 yhteisön valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen.

Põllumajandusministeerium 2014. Eesti Kalanduse Strateegia 2014-2020.

Päivittäistavarakauppa ry 2014a. Jäsenyritykset. Viitattu 12.6.2014.
<http://www.ptv.fi/ptv/jaesenyrytykset/>

Päivittäistavarakauppa ry 2014b. Päivittäistavarakaupan tehtävät. Viitattu 12.6.2014.
<http://www.ptv.fi/kaupan-toiminta/paevittaeistavarakaupan-tehtavaet/>

Saalistodistusten tarkastusjärjestelmä 2014. Viitattu useasti ajanjaksolla 5.5.-1.9.2014.
<http://www.tuvidistutus.fi>

Tuko Logistics Osuuskunta 2014. Tuko-tietoa. Tuko Logistics Osuuskunta lyhyesti. Viitattu 5.8.2014. http://www.tuko.fi/tukotietoa/fi_FI/tukotietoa/

Tulli 2012. Rajoituskäsikirja. Laiton, ilmoittamaton ja sääntelemätön kalastus (LIS-kalastus)

Tulli 2014a. Tulli tutuksi. Viitattu 28.5.2014
http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/tulli_tutuksi/tehtavat/index.jsp

Tulli 2014b. Tuonti. Tulli-ilmoitus. Viitattu 28.5.2014.
http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/tuonti/saapuminen/tulli_ilmoitus/index.jsp

Valtioneuvoston asetus 1539/2011 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista.

Vuosaaren sataman tuontitilastot 2013.

WWF 2014. Kuluttajan Kalaopas 2014.

WWF Suomi 2014. Tietoa meistä. Viitattu 18.6.2014. <http://wwf.fi/wwf-suomi/tietoa-meista/>

Henkilökohtaiset tiedonannot:

Anttila, T. 2014. Palvelukeskuspäällikkö. Tullin sähköinen palvelukeskus. Haastattelu 21.5. 2014.

Brosman, E. 2014. Senior Specialist. Tax and Customs Board. Viro. Haastattelu 28.5.2014.

Daudu, J. 2014. Policy Officer. European Commission – DG Mare. Belgia. Sähköpostikeskustelu 12.6.2014.

Grossmann, M. 2014. Adviser. Environmental Inspectorate of Estonia. Department of Fisheries Protection. Viro. Sähköpostikeskustelu 8.5.2014.

Halt, M. 2014. Tulliylivirkailija. Vuosaaren Meritulli. Haastattelu 30.5.2014.

Heiskanen, P. 2014. Laatupäällikkö. Tuko Logistics Osuuskunta. Haastattelu 30.7.2014.

Ilijn, R. 2014. Huolintapäällikkö. Inex Partners Oy. Haastattelu 11.6.2014.

Jensen, S.T. 2014. Veterinary Officer. Danish Veterinary and Food Administration. Tanska. Haastattelu 17.7.2014.

Juselius, T. 2014. Eläinlääkäri. Eviran eläinlääkinnällinen rajatarkastusasema. Haastattelu 22.5.2014

Kalliokoski, J. 2014. Ostopäällikkö. Tuko Logistics Osuuskunta. Haastattelu 30.7.2014

Linder, J. 2014. Kalastusmestari. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Haastattelu 8.7.2014

Mela, M. 2014. Vanhempi hallintosihteeri. Maa- ja metsätalousministeriö. Elinkeinokalatalousyksikkö. Haastattelu 16.5.2014.

Nirutinnanon, N. 2014. Export Specialist. Thai Union Company Ltd. Thaimaa. Sähköpostikeskustelu 27.5.2014

Ovaska, M. 2014. Suojeluasiantuntija. Kalat ja kalastus. WWF Suomi. Haastattelu 17.6.2014.

Pakalén, J. 2014. Huolitsija. Inex Partners Oy. Haastattelu 11.6. 2014.

Pessi, L. 2014. Rajaeläinlääkäri. Eviran eläinlääkinnällinen rajatarkastusasema. Haastattelu 22.5.2014

Seppola, J. 2014. Export Administrator. Norway Prawns AS. Norja. Sähköpostikeskustelu 26.6.2014.

Suviste, S. 2014. Adviser. Ministry of Agriculture. Department of Fisheries Economics. Viro. Haastattelu 28.5.2014.

Söderström, M. 2014. Asiantuntija. Päivittäistavarakauppa ry. Tuoteturvallisuusryhmä. Haastattelu 11.6.2014.

Vilhunen, J. 2014. Neuvotteleva virkamies. Maa- ja metsätalousministeriö. Elinkeinokalatalousyksikkö. Haastattelu 16.5.2014.

LIITTEET

Liite 1: Euroopan kartta ja EU:n jäsenvaltiot 2014

Lähde: Eurooppatiedotus

Liite 2: Suomenkielinen EU-saalistodistuslomake

Euroopan yhteisön saalistodistus (EY) nr 1005/2008, liitteen II mukaisesti					
Asiakirjan numero			Varmentava viranomainen		
1. Nimi		Osoite		Puhelin Faksi	
2. Kalastusaluksen nimi	Lippu – kotisatama ja rekisterinumero		Kutsutunnus	IMO-/Lloyds – numero (jos on)	
Kalastuslisenssin nro – voimassaoloaika päättyy (pvm)		Inmarsat- numero, faksi, puhelin, sähköpostiosoite (jos on)			
3. Tuotteen kuvaus		Aluksella sallittu jalostusmuoto:		4. Viittaus sovellettaviin säilyttämis- ja hoitotoimenpiteisiin	
Laji	Tuotekoodi	Saalisalue(et) ja pvm	Arvioitu elopaino (kg)	Purettavan saaliin arvioitu paino (kg)	Tarkistettu purettu paino (kg) tarvittaessa
5. Aluksen päällikön nimi – allekirjoitus – leima:					
6. Merellä tapahtuvaa jälleenlaivaamista koskeva vakuutus (Kalastusaluksen päällikön nimi)		Allekirjoitus ja päiväys		Jälleenlaivaus pvm: Alue: Sijainti (N/E):	
Arvioitu paino (kg)					
Vastaanottavan kalastusaluksen päällikkö	Allekirjoitus	Aluksen nimi	Kutsutunnus	IMO-/Lloyds numero (jos on)	
7. Jälleenlaivausta satama-alueella koskeva lupa:					
Nimi		Osoite		Purkusatama	Purkamisen päivämäärä
Viranomainen					Sinetti (leima)
Allekirjoitus		Puhelin			
8. Viejän nimi		Allekirjoitus		Päivämäärä	Leima
Osoite:					
9. Lippuvaltion varmennus:					
Nimi:		Allekirjoitus		Päivämäärä	Sinetti (Leima)
Arvo:					

10. Kuljetusta koskevat tiedot: Katso lisäys**					
11. Tuojan vakuutus:					
Tuojan nimi: <input type="text"/>	Allekirjoitus	Päivämäärä		Leima	Tuotteen CN-koodi <input type="text"/>
Osoite: <input type="text"/>		<input type="text"/>	<input type="text"/>		
Asetuksen (EY) N:o 1005/2008 14 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaiset asiakirjat	Viite <input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
12. Tuonnin valvonta: viranomaisen	Paikka	Tuonti sallittu (*)	Tuonti keskeytetty (*)	Tarkistuspyyntö esitetty – pvm	
Tulli-ilmoitus (jos tehty)	Numero		Päivämäärä	Paikka	
(*) Merkitään tarpeen mukaan.					

**Lisäys: Kuljetusta koskevat tiedot – katso seuraava sivu -

Euroopan yhteisön saalistodistus

(EY) nr 1005/2008, liitteen II mukaisesti.

Lisäys: Kuljetusta koskevat tiedot

1. Vientimaa <input type="text"/>		2. Viejän allekirjoitus		
Satama/Lentokenttä/ muu rajanylitys <input type="text"/>				
Aluksen nimi ja lippuvaltio <input type="text"/>	Konttinumero <input type="text"/>	Nimi <input type="text"/>	Osoite <input type="text"/>	Allekirjoitus
Lentonumero, <input type="text"/>	Lista liitetty <input type="text"/>			
Lentorahtikirjan numero <input type="text"/>				
Kuormaauton kansallisuus <input type="text"/>				
Rekisterinumero <input type="text"/>				
Rautatiekuljetuksen rahtikirjan numero <input type="text"/>				
Muut kuljetusasiakirjat				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	

Lähde: Maa- ja metsätalousministeriö

"ex 3 ryhmä ex 1604 ex 1605	Kalanpoikasista tai toukista saadut vesiviljelytuotteet
0301 10 (*)	Elävät akvaariokalat
ex 0301 91	Taimenet (<i>Salmo trutta</i> , <i>Oncorhynchus mykiss</i> , <i>Oncorhynchus clarki</i> , <i>Oncorhynchus aguabonita</i> , <i>Oncorhynchus gilae</i> , <i>Oncorhynchus apache</i> ja <i>Oncorhynchus chrysogaster</i>), elävät, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0301 92 00	Ankeriaat (<i>Anguilla</i> spp.), elävät, makeasta vedestä pyydytyt
0301 93 00	Elävät karpit
ex 0301 99 11	Tyynenmerenlohet (<i>Oncorhynchus nerka</i> , <i>Oncorhynchus gorboscha</i> , <i>Oncorhynchus keta</i> , <i>Oncorhynchus tshawytscha</i> , <i>Oncorhynchus kisutch</i> , <i>Oncorhynchus masou</i> ja <i>Oncorhynchus rhodurus</i>), merilohi (<i>Salmo salar</i>) ja tonavanjokilohi (<i>Hucho hucho</i>), elävät, makeasta vedestä pyydytyt
0301 99 19	Muut elävät makean veden kalat
ex 0302 11	Taimenet (<i>Salmo trutta</i> , <i>Oncorhynchus mykiss</i> , <i>Oncorhynchus clarki</i> , <i>Oncorhynchus aguabonita</i> , <i>Oncorhynchus gilae</i> , <i>Oncorhynchus apache</i> ja <i>Oncorhynchus chrysogaster</i>), tuoreet tai jäähdetyt, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0302 12 00	Tyynenmerenlohet (<i>Oncorhynchus nerka</i> , <i>Oncorhynchus gorboscha</i> , <i>Oncorhynchus keta</i> , <i>Oncorhynchus tshawytscha</i> , <i>Oncorhynchus kisutch</i> , <i>Oncorhynchus masou</i> ja <i>Oncorhynchus rhodurus</i>), merilohi (<i>Salmo salar</i>) ja tonavanjokilohi (<i>Hucho hucho</i>), tuoreet tai jäähdetyt, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0302 19 00	Muut lohikalat, tuoreet tai jäähdetyt, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0302 66 00	Ankeriaat (<i>Anguilla</i> spp.), tuoreet tai jäähdetyt, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt
0302 69 11	Karppi, tuore tai jäähdetty, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha
0302 69 15	Tilapiat (<i>Oreochromis</i> spp.), tuoreet tai jäähdetyt, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha
0302 69 18	Muut makean veden kalat, tuoreet tai jäähdetyt, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha
ex 0302 70 00	Muiden makean veden kalojen maksa, mäti ja maiti, tuore tai jäähdetty
ex 0303 11 00	Punalohi (intiaanilohi) (<i>Oncorhynchus nerka</i>), ei kuitenkaan maksa, mäti tai maiti, jäädytetty, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0303 19 00	Muut tyynenmerenlohet (<i>Oncorhynchus gorboscha</i> , <i>Oncorhynchus keta</i> , <i>Oncorhynchus tshawytscha</i> , <i>Oncorhynchus kisutch</i> , <i>Oncorhynchus masou</i> ja <i>Oncorhynchus rhodurus</i>), ei kuitenkaan maksa, mäti tai maiti, jäädytetty, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0303 21	Taimenet (<i>Salmo trutta</i> , <i>Oncorhynchus mykiss</i> , <i>Oncorhynchus clarki</i> , <i>Oncorhynchus aguabonita</i> , <i>Oncorhynchus gilae</i> , <i>Oncorhynchus apache</i> ja <i>Oncorhynchus chrysogaster</i>), ei kuitenkaan maksa, mäti tai maiti, jäädytetty, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt

ex 0303 22 00	Merilohi (<i>Salmo salar</i>) ja tonavanjokilohi (<i>Hucho hucho</i>), ei kuitenkaan maksa, mäti tai maiti, jäädytetty, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeeseen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0303 29 00	Muut lohikalat, ei kuitenkaan maksa, mäti tai maiti, jäädytetty, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeeseen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0303 76 00	Ankeriaat (<i>Anguilla</i> spp.), jäädytetty, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeeseen 0304 kalanliha, makeasta vedestä pyydytyt
0303 79 11	Karppi, jäädytetty, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeeseen 0304 kalanliha
0303 79 19	Muut makean veden kalat, jäädytetty, ei kuitenkaan kalafileet eikä muu nimikkeeseen 0304 kalanliha
ex 0303 80	Muiden makean veden kalojen maksa, mäti ja maiti, jäädytetty
0304 19 01	Niilinahvenen (<i>Lates niloticus</i>) kalafileet, tuoreet tai jäädytettyt
0304 19 03	Pangasiuksen (<i>Pangasius</i> spp.) kalafileet, tuoreet tai jäädytettyt
ex 0304 19 13	Tyyntenmerenlohen (<i>Oncorhynchus nerka</i> , <i>Oncorhynchus gorbusha</i> , <i>Oncorhynchus keta</i> , <i>Oncorhynchus tshawytscha</i> , <i>Oncorhynchus kisutch</i> , <i>Oncorhynchus masou</i> ja <i>Oncorhynchus rhodurus</i>), merilohen (<i>Salmo salar</i>) ja tonavanjokilohen (<i>Hucho hucho</i>) kalafileet, tuoreet tai jäädytettyt, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0304 19 15	<i>Oncorhynchus mykiss</i> -lajin kalafileet, tuoreet tai jäädytettyt, kappalepaino suurempi kuin 400 g, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0304 19 17	<i>Salmo trutta</i> , <i>Oncorhynchus mykiss</i> (kappalepaino enintään 400 g), <i>Oncorhynchus clarki</i> , <i>Oncorhynchus aguabonita</i> ja <i>Oncorhynchus gilae</i> -lajien taimenten kalafileet, tuoreet tai jäädytettyt, makeasta vedestä pyydytyt
0304 19 18	Muiden makean veden kalojen kalafileet, tuoreet tai jäädytettyt
0304 19 91	Muu makean veden kalojen kalanliha (myös murskeena tai jauhettuna), tuore tai jäädytetty
0304 29 01	Niilinahvenen (<i>Lates niloticus</i>) jäädytettyt fileet
0304 29 03	Pangasiuksen (<i>Pangasius</i> spp.) jäädytettyt fileet
0304 29 05	Tilapian (<i>Oreochromis</i> spp.) jäädytettyt fileet
ex 0304 29 13	Tyyntenmerenlohen (<i>Oncorhynchus nerka</i> , <i>Oncorhynchus gorbusha</i> , <i>Oncorhynchus keta</i> , <i>Oncorhynchus tshawytscha</i> , <i>Oncorhynchus kisutch</i> , <i>Oncorhynchus masou</i> ja <i>Oncorhynchus rhodurus</i>), merilohen (<i>Salmo salar</i>) ja tonavanjokilohen (<i>Hucho hucho</i>) jäädytettyt fileet, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0304 29 15	<i>Oncorhynchus mykiss</i> -lajin jäädytettyt fileet, kappalepaino suurempi kuin 400 g, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0304 29 17	<i>Salmo trutta</i> , <i>Oncorhynchus mykiss</i> (kappalepaino enintään 400 g), <i>Oncorhynchus clarki</i> , <i>Oncorhynchus aguabonita</i> ja <i>Oncorhynchus gilae</i> -lajien taimenten jäädytettyt kalafileet, makeasta vedestä pyydytyt
0304 29 18	Muiden makean veden kalojen jäädytettyt fileet
0304 99 21	Muu makean veden kalojen kalanliha (myös murskeena tai jauhettuna), jäädytetty

0305 10 00	Ihmisravinnoksi soveltuvat kalasta valmistetut jauhot, jauheet ja pelletit
ex 0305 20 00	Makean veden kalojen maksa, mäti ja maiti, kuivattu, savustettu, suolattu tai suolavedessä
ex 0305 30 30	Tyynenmerenlohen (<i>Oncorhynchus nerka</i> , <i>Oncorhynchus gorboscha</i> , <i>Oncorhynchus keta</i> , <i>Oncorhynchus tshawytscha</i> , <i>Oncorhynchus kisutch</i> , <i>Oncorhynchus masou</i> ja <i>Oncorhynchus rhodurus</i>), merilohen (<i>Salmo salar</i>) ja tonavanjokilohen (<i>Hucho hucho</i>) kalafileet, suolatut tai suolavedessä, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0305 30 90	Muiden makean veden kalojen kalafileet, kuivatut, suolatut tai suolavedessä, ei kuitenkaan savustetut
ex 0305 41 00	Tyynenmerenlohi (<i>Oncorhynchus nerka</i> , <i>Oncorhynchus gorboscha</i> , <i>Oncorhynchus keta</i> , <i>Oncorhynchus tshawytscha</i> , <i>Oncorhynchus kisutch</i> , <i>Oncorhynchus masou</i> ja <i>Oncorhynchus rhodurus</i>), merilohi (<i>Salmo salar</i>) ja tonavanjokilohi (<i>Hucho hucho</i>), savustettu, myös fileinä, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0305 49 45	Taimenet (<i>Salmo trutta</i> , <i>Oncorhynchus mykiss</i> , <i>Oncorhynchus clarki</i> , <i>Oncorhynchus aguabonita</i> , <i>Oncorhynchus gilae</i> , <i>Oncorhynchus apache</i> ja <i>Oncorhynchus chrysogaster</i>), savustetut, myös fileinä, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0305 49 50	Ankeriaat (<i>Anguilla</i> spp.), savustetut, myös fileinä, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0305 49 80	Muut makean veden kalat, savustetut, myös fileinä
ex 0305 59 80	Muut makean veden kalat, kuivatut, myös suolatut, ei kuitenkaan savustetut
ex 0305 69 50	Tyynenmerenlohket (<i>Oncorhynchus nerka</i> , <i>Oncorhynchus gorboscha</i> , <i>Oncorhynchus keta</i> , <i>Oncorhynchus tshawytscha</i> , <i>Oncorhynchus kisutch</i> , <i>Oncorhynchus masou</i> ja <i>Oncorhynchus rhodurus</i>), merilohi (<i>Salmo salar</i>) ja tonavanjokilohi (<i>Hucho hucho</i>), suolavedessä tai suolatut, ei kuitenkaan kuivatut tai savustetut, makeasta vedestä pyydytyt
ex 0305 69 80	Muut makean veden kalat, suolavedessä tai suolatut, ei kuitenkaan kuivatut tai savustetut
0306 19 10	Makean veden ravut, jäädytetyt
ex 0306 19 90	Ihmisravinnoksi soveltuvat äyriäisistä valmistetut jauhot, jauheet ja pelletit, jäädytetyt
0306 29 10	Makean vedet ravut, elävät, tuoreet, jäädytetyt, kuivatut, suolatut tai suolavedessä, kuorineen, höyryssä tai vedessä keitetyt, myös jäädytetyt, kuivatut, suolatut tai suolavedessä
ex 0306 29 90	Ihmisravinnoksi soveltuvat äyriäisistä valmistetut jauhot, jauheet ja pelletit, ei kuitenkaan jäädytetyt
0307 10	Osterit, kuorineen tai ilman kuorta, elävät, tuoreet, jäädytetyt, jäädytetyt, kuivatut, suolatut tai suolavedessä olevat
0307 21 00	Kampasimpukat, mukaan lukien <i>Pecten</i> -, <i>Chlamys</i> - tai <i>Placopecten</i> -suvun simpukat, elävät, tuoreet tai jäädytetyt
0307 29	Kampasimpukat, mukaan lukien <i>Pecten</i> -, <i>Chlamys</i> - tai <i>Placopecten</i> -suvun simpukat, muut kuin elävät, tuoreet tai jäädytetyt
0307 31	Sinisimpukat (<i>Mytilus</i> spp., <i>Perna</i> spp.), elävät, tuoreet tai jäädytetyt
0307 39	Sinisimpukat (<i>Mytilus</i> spp., <i>Perna</i> spp.), muut kuin elävät, tuoreet tai jäädytetyt
0307 60 00	Etanat, ei kuitenkaan rantakotilot, elävät, tuoreet, jäädytetyt, jäädytetyt, kuivatut, suolatut tai suolavedessä

ex 0307 91 00	Muut vedessä elävät selkärangattomat kuin äyriäiset ja alanimikkeissä 0307 10 10–0307 60 00 eriteltyt tai niihin kuuluvat nilviäiset, ei kuitenkaan <i>Illex</i> spp. eikä <i>Sepia pharaonis</i> -lajin seepia, elävät, tuoreet tai jäädytetyt
0307 99 13	Venussimpukat ja muut Veneridae-heimoon kuuluvat lajit, jäädytetyt
0307 99 15	Meduusat (<i>Rhopilema</i> spp.), jäädytetyt
ex 0307 99 18	Muut vedessä elävät selkärangattomat kuin äyriäiset ja alanimikkeissä 0307 10 10–0307 60 00 ja 0307 99 11–0307 99 15 eriteltyt tai niihin kuuluvat nilviäiset, ei kuitenkaan <i>Sepia pharaonis</i> -lajin seepia, myös ihmisravinnoksi soveltuvat vedessä elävistä muista selkärangattomista kuin äyriäisistä valmistetut jauhot, jauheet ja pelletit, jäädytetyt
ex 0307 99 90	Muut vedessä elävät selkärangattomat kuin äyriäiset ja alanimikkeissä 0307 10 10–0307 60 00 eriteltyt tai niihin kuuluvat nilviäiset, ei kuitenkaan <i>Illex</i> spp. eikä <i>Sepia pharaonis</i> -lajin seepia, myös ihmisravinnoksi soveltuvat vedessä elävistä muista selkärangattomista kuin äyriäisistä valmistetut jauhot, jauheet ja pelletit, kuivatut, suolatut tai suolavedessä
ex 1604 11 00	Lohi, makeasta vedestä pyydetty, valmistettu tai säilötyt, kokonaisena tai paloiltuna, ei kuitenkaan murskeena tai jauheena
ex 1604 19 10	Lohikalat, muut kuin tyynenmerenlohet, merilohi tai tonavanjokilohi, makeasta vedestä pyydetty, valmistetut tai säilötyt, kokonaisena tai paloiltuna, ei kuitenkaan murskeena tai jauheena
ex 1604 20 10	Lohi, makeasta vedestä pyydetty, muulla tavalla valmistettu tai säilötyt (muutoin kuin kokonaisena tai paloiltuna, ei kuitenkaan murskeena tai jauheena)
ex 1604 20 30	Lohikalat, muut kuin tyynenmerenlohet, merilohi tai tonavanjokilohi, makeasta vedestä pyydetty, muulla tavalla valmistetut tai säilötyt, (muutoin kuin kokonaisena tai paloiltuna, ei kuitenkaan murskeena tai jauheena)
ex 1604 19 91	Makean veden kalojen fileet, raa'at, ainoastaan taikinalla tai korppujauhoilla päällystetyt, myös öljyssä esikypsennetyt, jäädytetyt
ex 1605 40 00	Makean vedet ravut, valmistetut tai säilötyt
1605 90 11	Sinisimpukat (<i>Mytilus</i> spp., <i>Perna</i> spp.), valmistetut tai säilötyt, ilmanpitävissä pakkauksissa
1605 90 19	Sinisimpukat (<i>Mytilus</i> spp., <i>Perna</i> spp.), valmistetut tai säilötyt, ei kuitenkaan ilmanpitävissä pakkauksissa
ex 1605 90 30	Kampasimpukat, osterit ja etanat, valmistetut tai säilötyt
1605 90 90	Muut vedessä elävät selkärangattomat, ei kuitenkaan nilviäiset, valmistetut tai säilötyt

(*) CN-koodit komission asetuksen (EY) N:o 948/2009 (EUVL L 287, 31.10.2009) mukaisesti."

Lähde: Komission asetus (EY) N:o 86/2010

Liite 4: Luettelo kansainvälisistä alueellisista kalastuksenhoitojärjestöistä

Laajasti vaeltavien lajien, kuten tonnikalojen, RFMO:t

- CCSBT Commission for the Conservation of Southern Bluefin Tuna
Sinievätonnikalan suojelukomissio
- IATTC Inter-American Tropical Tuna Commission
Amerikan trooppisten tonnikalojen suojelukomissio
- ICCAT International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas
Kansainvälinen Atlantin tonnikalojen suojelukomissio
- IOTC Indian Ocean Tuna Commission
Intian valtameren tonnikalatoimikunta
- WCPFC Western and Central Pacific Fisheries Commission
Länsi- ja Keski-Tyynenmeren kalastuskomissio

Muiden kalalajien RMFO:t

- CCAMLR Convention on the Conservation and Management of Antarctic Marine Living Resources
Yleissopimus Etelämantereen meren elollisten luonnonvarojen hoidosta ja säilyttämisestä
- CCBSP Convention on the Conservation and Management of Pollock Resources in the Central Bering Sea
Yleissopimus Keskisen Beringinmeren seitivarojen hoidosta ja säilyttämisestä
- CECAF Fisheries Committee for the Eastern Central Atlantic
Itäisen Keski-Atlantin kalastuskomissio
- GFCM General Fisheries Commission for the Mediterranean
Välimeren yleinen kalastuskomissio

- NAFO North-West Atlantic Fisheries Organization
Luoteis-Atlantin kalastusjärjestö
- NASCO North Atlantic Salmon Conservation Organization
Pohjois-Atlantin lohensuojelujärjestö
- NEAFC North-East Atlantic Fisheries Commission
Koillis-Atlantin kalastuskomissio
- SEAFO South-East Atlantic Fisheries Organization
Kaakkois-Atlantin kalatalousjärjestö
- SIOFA South Indian Ocean Fisheries Agreement
Eteläisen Intian valtameren kalastussopimus
- SPRFMO South Pacific Regional Fisheries
Management Organization
Eteläisen Tyynenmeren alueellinen
kalastuksenhoitojärjestö

Lähde: Euroopan Komissio

Liite 5: Suomeen LIS-järjestelmän kautta maahantuodut kala- ja äyriäislajit heinäkuuhun 2014 mennessä.

Sinisellä merkatut lajit on listattu myös WWF:n Kuluttajan Kalaoppaaseen.

KALAT:

- *Anarhichas lupus* Kissakala
- *Clupea harengus* Silli
- *Gadus morhua* Turska
- *Katsuwonus pelamis* Boniitti
- *Limanda aspera* Keltaeväkampela
- *Melanogrammus aeglefinus* Kolja
- *Merluccius productus* Kaliforniankummeli
- *Molva molva* Molva
- *Oncorhynchus gorbusha* Kyttyrälohi
- *Oncorhynchus keta* Koiralohi
- *Pagellus bellottii* Pistepagelli
- *Pollachius pollachius* Lyyraturaska
- *Pollachius virens* Seiti
- *Priacanthus tayenus* Täpläsuurisilmä
- *Rastregiller kanagurta* Intianmakrilli
- *Reinhardtius hippoglossoides* Grönlanninpallas
- *Sardina pilchardus* Sardiini
- *Saurida tumbil* Isoliskokala
- *Sebastes marinus* Punasimppu
- *Theragra chalcogramma* Alaskanseiti
- *Thunnus albacares* Keltaevätonnikala
- *Thunnus tonggol* Pitkäpyrstötonnikala

ÄYRIÄISET:

- *Homarus americanus* Amerikanhummeri
- *Pandalus borealis* Pohjankatkarapu
- *Pandalus jordani* Pinkkikatkarapu
- *Paralithodes camtschaticus* Kuningasrapu

Lähde: Sähköinen LIS-järjestelmä ja Kuluttajan Kalaopas